

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน

Developing of Farmer Group Participation in Vegetable and Fruit Production Extension under Good Agricultural Practice in Project Development Center, Lamphun Province

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย

ประจำปี 2558

จำนวน 50,000 บาท

หัวหน้าโครงการ

นายพุดธิสรศักดิ์ เกรือคำ

งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์

31/08/2559

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษา การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน ซึ่งงานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากเกษตรกร หัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และร่วมดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพร บุญปลอดภัย ที่ปรึกษาโครงการวิจัยในโครงการนักวิจัยรุ่นใหม่ ตลอดจนขอขอบคุณคณาจารย์และนักศึกษาสาขา การพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้คำแนะนำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัย จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตรและคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัยภายใต้โครงการนักวิจัยรุ่นใหม่ในปี งบประมาณ พ.ศ. 2558

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดามารดาที่ได้วางรากฐานการศึกษา ได้ให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ ความเอื้ออาทรและให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ชีวิตผู้วิจัย ตลอดจนพี่น้องและบุคคลใกล้ชิดในชีวิตผู้วิจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยบรรลุถึงปณิธานที่ตั้งไว้

พุฒิสรรค์ เกื้อคำ
สิงหาคม 2559

สารบัญเรื่อง

	หน้า
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทคัดย่อ	1
ABSTRACT	3
บทที่ 1 บทนำ	5
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	5
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	7
ขอบเขตของโครงการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดการเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็ง ของกลุ่ม	12
แนวคิดและหลักในการพัฒนา	14
หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน	21
หลักการระบบการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	32
สถานที่ดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
บทที่ 4 ผลการวิจัย	39
ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่นๆของผู้ให้ข้อมูล	40
การได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการปลูกพืชในระบบการ เพาะปลูกที่ดี	51

ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริม ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	54
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะ ปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม	60
การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนา โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม	87
การสร้างและพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรให้เป็นกลุ่มต้นแบบเพื่อการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะ ปลูกที่ดี	88
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	95
สรุปผลการวิจัย	96
อภิปรายผลการวิจัย	99
ข้อเสนอแนะ	100
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	106

สารบัญตาราง

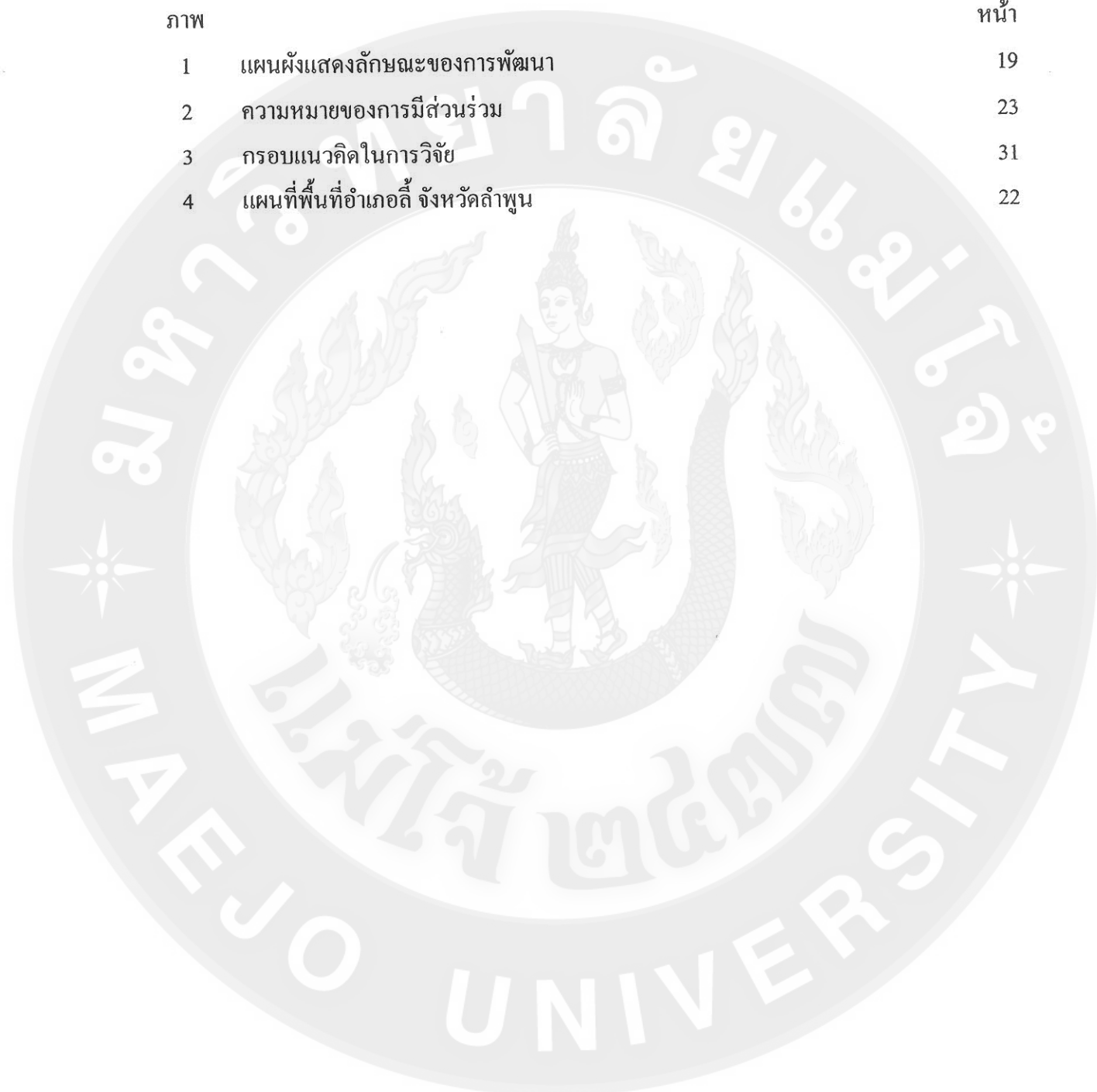
ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามเพศ	40
2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามอายุ	41
3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระดับการศึกษา	41
4 จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	42
5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน	43
6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน	43
7 จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ในครัวเรือน	44
8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามพื้นที่ถือครองในครัวเรือน	45
9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร	46
10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามที่อยู่อาศัย	46
11 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ	47
12 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	48
13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน	49
14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร	50
15 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร	50
16 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน	51
17 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	53
18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	54
19 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	57
20 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม	61
21 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
22	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้าน การเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบ การเพาะปลูกที่ดี	66
23	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้าน การประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	69
24	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้าน การปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	72
25	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้าน การดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	75
26	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้าน ได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	78
27	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้าน การติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	81
28	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วน ร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	84

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	แผนผังแสดงลักษณะของการพัฒนา	19
2	ความหมายของการมีส่วนร่วม	23
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	31
4	แผนที่พื้นที่อำเภอสี จังหวัดลำพูน	22

การพัฒนา กลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและ
ไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
จังหวัดลำพูน

**Developing of Farmer Group Participation in Vegetable and Fruit
Production Extension under Good Agricultural Practice in
Prabhathuaytom Royal Project Development Center,
Lamphun Province**

พุดธิสรค์ เครือคำ
Phutthisun Kruekum

คณะผลิตกรรมการเกษตร สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี และ 5) ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม 100 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 20 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การประชุม การสนทนากลุ่ม จัดเวทีชาวบ้าน และการสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอย

พหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาแยกแยะ จัดหมวดหมู่และนำเสนอโดยการบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45 ปี จบระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน มีรายได้ในครัวเรือน 5,001-10,000 บาทต่อเดือน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17.31 ไร่ ได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ เฉลี่ย 14 ครั้งต่อเดือน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเฉลี่ย 2.63 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านเฉลี่ย 2.48 ครั้งต่อปี เข้าร่วมกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 1.3 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมฝึกอบรมและดูงาน 1-2 ครั้งต่อปี การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เฉลี่ย 41.79 ปี ส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผลในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจในการปลูกพืชภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี และโดยรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่าตัวแปรอิสระ คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ถือครอง การเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่และการได้รับประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่า เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเนื่องจากมีเวลาน้อย โครงการบางอย่างจัดขึ้นช่วงเวลาไม่เหมาะสม ขาดการประชาสัมพันธ์และชี้แจงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และเกษตรกรเสนอแนะว่าควรจัดโครงการในช่วงเวลาที่เหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์และชี้แจงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และควรให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ มากขึ้น สำหรับกระบวนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1 เพื่อพบปะและปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทีมวิจัย 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผล 3) การประชุมกลุ่มเพื่อตัดสินใจร่วมกันระหว่างหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและกลุ่มเกษตรกรในการนำแผนไปปฏิบัติ 4) การปฏิบัติตามแผนการผลิตพืชแต่ละชนิดโดยความร่วมมือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้เกี่ยวข้อง 5) การจัดฝึกอบรมและนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานในแปลงปลูกผักและไม้ผลที่มีการปฏิบัติดูแลรักษาดีทั้งในและนอกพื้นที่ 6) การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี

คำสำคัญ: การพัฒนา การมีส่วนร่วม ระบบการเพาะปลูกที่ดี

ABSTRACT

This study aimed to investigate: 1) socio-economic attributes of farmers; 2) farmer participation in vegetable and fruit tree growing extension under good cultivation system practice; 3) factors naming relationships with farmer participation in the vegetable and fruit tree growing; 4) problems encountered and suggestions of the farmers about the participation in vegetable and fruit tree growing; and 5) process of potential development of the farmers participating in the vegetable and fruit tree growing. Locale of the study was at Prabhathuaytom Royal Project Development Center, Lamphun province. The sample group in the quantitative study consisted of 100 farmers and the participatory action study consisted of 20 farmers in Prabhathuaytom Royal Project Development area. Questionnaire, focus-group discussion, and community venue were used for data collection. Obtained data were analyzed off finding frequency, percentage, Mean and standard deviation. Besides multiple regressions analysis was also employed and obtained data were sorted into groups.

Results of the study revealed that most of the informants were male, 45 years old on average, and elementary school graduates. They had 5 family members on average with a family income of 5,001-10,000 baht per month and their land holding was 17.31 rai on average. The informants perceived information through various media for 14 times per month and contacted agricultural extension workers for 2.63 times per month on average. Besides, they attended a meeting or joined an educational tour for 1-2 times per year on average. The informants had a high level of benefits from vegetable and fruit tree growing and knowledge / understanding about good cultivation system practice. Findings showed that they had a moderate level of the participation in the vegetable and fruit tree growing extension. There was a statistically significant relationship at.05 between the farmer participation and the following; a number of family members, size of land holding, participation in agricultural activities, and settlement of the informants.

Regarding problems encountered, the following were found: the informants did not put the importance on the participation due to time constraint; and ineffective relations on the benefits of the project. For suggestions, the time of project implementation should be appropriate and the steps of project implementation should be informed to the participants more than ever. It was

found that the process of farmer potential development for participatory learning consisted of the following 6 steps: 1) the first holding a participatory action meeting to meet agricultural extension workers and the team of researchers; 2) the second holding to analyze problems encountered and make a plan of vegetable and fruit tree growing; 3) a group meeting for brain storming and decision –making; 4) project implementation with the coordination among the farmer group, agricultural extension workers and concerned personnel; 5) holding a training and educational tour; and 6) project monitoring and assessment.

Keywords: development, participation, good cultivation system practice

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา กระบวนการพัฒนาประเทศใช้กลยุทธ์เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ การเงิน พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ พัฒนาการเกษตรให้เป็นอุตสาหกรรม กลยุทธ์ดังกล่าวแม้จะเป็นที่น่าพอใจ แต่กระแสการพัฒนาประเทศกับส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชาชนจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ ทำให้ชุมชนชนบทล่มสลาย ครอบครัวแตกแยก วัฒนธรรมและ สังคมอ่อนแอ ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ ปัญหามลภาวะทางสิ่งแวดล้อมตลอดจน ปัญหายาเสพติดที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้รัฐบาลได้ตระหนัก และให้ความสำคัญกับสภาพสังคมชนบทมากกว่าขึ้น จะเห็นได้จากแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 5 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้ปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาโดยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางและใช้ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆของประเทศ โดยวิธีการของชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นได้มีบทบาทในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ร่วมกับภาคีอื่นๆทั้งในและนอกชุมชน ปัจจัยชี้ขาดของการพัฒนา คือ การพัฒนาต้องมาจากประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาในหลากหลายเรื่องพร้อมกัน คือ ความเข้มแข็งของชุมชนนั่นเอง

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นกระบวนการสร้างความตระหนัก และแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้เข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีประสบการณ์ที่สำคัญกับชีวิตจริงได้รับการฝึกฝนทักษะ (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2545) การแสวงหาความรู้ทักษะการคิด วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทำได้โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาศักยภาพแกนนำ เป็นการสร้างแกนนำเพื่อการทำงานในชุมชนโดยมีหลักการสำคัญคือ เชื่อว่าชาวบ้านหรือประชาชนเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาของตนเอง องค์กรภายนอกเป็นผู้กระตุ้นหรือสนับสนุนเท่านั้นเองและ แนวคิดการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นความพยายามที่ต้องการพัฒนาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการสร้างการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือเชื่อมประสานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาให้มาเรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมหลัก คือ การวิจัย การพัฒนาศักยภาพ และการปฏิบัติจริง ซึ่งแบบแผนของกิจกรรมที่กล่าวมา เป็นกระบวนการดำเนินงานแบบใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน รวมทั้งยังสนับสนุนให้บุคคล กลุ่มบุคคลไม่ว่าจะเป็นระดับรายบุคคล ทีมงาน องค์กร หรือระดับสังคมพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมั่นคงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้คนจำนวนหนึ่งในชุมชนเข้ามามีส่วนในการศึกษาปัญหาของตนเอง โดยการปฏิบัติร่วมกับนักวิจัยผ่านกระบวนการตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุด โครงการเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนไม่ใช่ผู้ถูกกระทำแต่เป็นผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย (Whyte, 1991) โดยจุดเน้นที่สำคัญของแนวคิดนี้อยู่ที่การส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพที่ดีของฝ่ายต่างๆ เป็นฐานในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้วยมีความเชื่อว่า ความไว้วางใจและความรู้สึกต้องพึ่งพาอาศัยกันเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่มีวันสิ้นสุด

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม เป็นศูนย์หนึ่งในความรับผิดชอบของมูลนิธิโครงการหลวง ที่ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของเกษตรกรและได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรในการปลูกพืชผัก ไม้ผล ภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัยและมีแผนการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกพืชในระบบอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลด้านการผลิตทางการเกษตรที่ผ่านมาพบว่า สภาพปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงานพัฒนา เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตพืชแต่ละชนิดสูง การปนเปื้อนของสารเคมีในผลผลิตทางการเกษตรยังมีให้เห็นอย่างต่อเนื่องทั้งที่มีระบบการควบคุมที่ดี ปัญหาขาดแรงงานในภาคเกษตร ปัญหาเรื่องราคาพืชผลที่ไม่แน่นอน และสภาพการผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาการใช้สารเคมีทางการเกษตรในขั้นตอนการผลิตมีอัตราการเติบโตมากขึ้นในแต่ละปี ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนอกจากจะส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้นแล้วยังส่งกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และที่สำคัญสภาพการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งในการปลูกพืชแต่ละชนิด ขาดการแลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์ในการผลิต ตลอดจนขาดอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรสำหรับการจำหน่ายผลผลิตนอกระบบตลาดโครงการหลวงซึ่งยังมีข้อจำกัดที่ต้องดำเนินการแก้ไข ซึ่งนับเป็นปัญหามาอย่างต่อเนื่องทุกปี

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร สภาพการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดต่างๆ รวมทั้งศึกษา สภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการผลิตพืช และจัดกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ให้เป็นกลุ่มต้นแบบเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการผลิตพืชเศรษฐกิจที่ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการสร้างความเข้มแข็งการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรในการประกอบกิจกรรมการเกษตรเพื่อให้เกิดการพัฒนาการผลิตทางการเกษตรที่ยั่งยืนในพื้นที่เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรของ มูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนทั้งในและนอกพื้นที่โครงการหลวง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
2. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกับ โครงการหลวงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
5. เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างกระบวนการกลุ่ม โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเพื่อ

ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรให้เป็นกลุ่มต้นแบบเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้างและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรรายบุคคล เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีหรือระบบเกษตรดีที่เหมาะสมร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มและศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกับโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2. ศึกษาบริบทของชุมชนเกษตรกรที่เอื้อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการพัฒนาโดยใช้การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เข้าใจและได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของชุมชนทั้งหมด ตามลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- 2.2 ลักษณะทางสังคมและการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร
- 2.3 ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม
- 2.4 ทูทางวัฒนธรรมที่มีในชุมชนที่สอดคล้องกับการพัฒนา
- 2.5 ทูทางสิ่งแวดล้อมที่มีในชุมชน
- 2.6 ทูทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน

3. พัฒนาศักยภาพของชุมชน กลุ่มเกษตรกร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการสร้างกลุ่มแห่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 การมองเป้าหมายร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างความชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับหลักการ เป้าหมาย และแนวทางในการทำงาน เพื่อสร้างกลุ่มแห่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการผลิตพืชผักและไม้ผลในระบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3.2 การจัดประชุมกลุ่มเกษตรกร

3.3 การจัดกิจกรรมสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม โดยผ่านกิจกรรมการประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA)

4. การสร้างโครงสร้างและกลไกพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

4.1 กิจกรรมการเดินสำรวจ

4.2 กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหากลไกพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มตัวอย่าง

5. โครงการร่วมกัน (Collaborative Projects)

5.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานพัฒนาอื่นๆ เพื่อทำให้เกิดเป็นกลุ่มเกษตรกรต้นแบบในด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรตามแผนงานที่จัดทำร่วมกับหน่วยงานพัฒนาในพื้นที่

5.2 ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างทีมงานวิจัยและตัวแทนเกษตรกร

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่เป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจในระบบงานส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน เป็นพื้นที่ในการวิจัย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีปรากฏการณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นกลุ่มต้นแบบในด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีได้ นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกร มีแนวโน้มของความเข้มแข็ง มีการรวมตัวกันของกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มและองค์กร เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้กับครอบครัวและชุมชน ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม รวมถึง ประเพณี มีความพร้อมของประชาชนและกลุ่มต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็งได้โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่นำมาใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การมองเป้าหมายร่วมกัน โดยการจัดประชุมชาวบ้านการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตร
2. การสร้าง โครงสร้างและกลไกพื้นฐานเพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผ่านกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อการค้นหากลไกพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

3. การจัดทำโครงการร่วมกัน โดยการจัดทำแผนแม่บท แผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรเพื่อการพัฒนากิจกรรมด้านการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง

การผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี หมายถึง โครงการหรือกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบที่มีการควบคุมการปฏิบัติดูแลรักษามีการควบคุมการใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายทางการเกษตรและมีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ชุมชนเกษตรกร หมายถึง ประชาชน บุคคลหรือเกษตรกรที่อาศัยอยู่ร่วมกันในเขตพื้นที่ที่ทำการวิจัยคือ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน

เจ้าหน้าที่โครงการหลวง หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในสำนักงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของชุมชนเกษตรกรในพื้นที่วิจัยอำเภอเถลี จังหวัดลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงลักษณะพื้นฐานทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
2. ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
3. ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปฏิบัติกิจกรรมด้านการเกษตรร่วมกับโครงการหลวงและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
4. กลุ่มเกษตรกรเกิดความตระหนักในการพัฒนาการเกษตรและการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีโดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
5. เกิดการรวมกลุ่มและการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรและภาคีพัฒนาการเกษตรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง
6. ได้รูปแบบและกระบวนการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี สามารถนำไปพัฒนาศักยภาพของชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

7. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของรัฐและ เอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางแผนงานส่งเสริมการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(REVIEW OF RELATED LITERATURES)

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผล ภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดการเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่ม
2. แนวคิดและหลักในการพัฒนา
3. หลักการ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. หลักการระบบการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดการเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่ม

ตีลาภรณ์ นาครทรรพ (2539) ได้กล่าวถึง การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย

1. การติดต่อสื่อสารเพื่อความไว้วางใจอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้นำกับสมาชิก
2. การจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้คนในกลุ่มมาทำงานร่วมกัน ได้แก่ เวทีประชุม แลกเปลี่ยนหรือศึกษาคูงานร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและฝ่ายต่างๆ และกิจกรรมพัฒนา โดยพยายามใช้จุดแข็งทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาเป็นฐานและนำเทคนิควิธีการต่างๆเข้ามาต่อยอด เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มทั้งในกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมการพัฒนา (Action)
3. การจัดองค์กรหรือระบบความสัมพันธ์ในแนวคิดเพื่อยึดโยงให้สมาชิกในกลุ่มเข้ามามีความรู้สึกร่วมกัน (Commitment) ในการทำกิจกรรมร่วมกันและเป็นกลไกมุ่งที่จะกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบแก่สมาชิกและกำหนดระเบียบที่ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกให้เอื้อต่อการดำรงรักษาความเป็นกลุ่มและชุมชนเอาไว้ โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม การกำหนดโครงสร้างการบริหาร การกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาหรือระเบียบที่สมาชิกของกลุ่มพึงปฏิบัติ การจำแนกประเภทงานหรือกิจกรรมหลักของกลุ่ม

การจัดหาทรัพยากรภายในชุมชนเพื่อใช้ในการทำงานหรือกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน สำหรับการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน

ยุทธศาสตร์ในการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน

ยุทธศาสตร์ในการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ให้ชุมชนได้กำหนดประเด็นปัญหาโดยการมีส่วนร่วม
2. การสร้างทางเลือกให้กับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ กล่าวคือ ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาต่างเข้าร่วมด้วยฐานะที่เท่าเทียม ให้โอกาสและเวลาไตร่ตรอง ทรรศนะ ทุกทรรศนะที่น่าเสนอ ไม่ว่าทรรศนะนั้นจะสนับสนุนหรือขัดแย้งกับทรรศนะของตนเองก็ตาม
3. การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดจากเป้าหมายร่วมของผู้ร่วมของผู้คน จึงก่อให้เกิดการรวมพลังเพื่อเสริมสร้างพลัง และความเข้มแข็งให้แก่กันและกันของผู้คน
4. การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล กิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชนเพื่อให้ทราบว่า กิจกรรมใดที่มีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อชุมชนของพวกเขา

แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2540) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านที่เกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ กล่าวคือ การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านริเริ่มขึ้นใหม่และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านที่มีอยู่แล้วซึ่งเกิดขึ้นโดยรัฐจะเน้นความต้องการให้สิทธิอำนาจในการจัดการปัญหาต่างๆ โดยองค์กรชาวบ้าน สำหรับองค์กรชาวบ้านที่เกิดขึ้นใหม่จะเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและองค์กรชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว และกำลังดำเนินการอยู่จะเน้นการพัฒนาผู้นำองค์กร ในขณะเดียวกัน (อนุชาติ พวงสำลี, 2542) ได้กล่าวถึงลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนจากนักคิดทางสังคมหลายๆท่าน เช่น นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวว่า การที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งนั้นจะต้องเกิดจาก ความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของภาคสังคมต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน “สังคมสมานุภาพ” จะเกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการถักทอความรักของคนในสังคมหรือคนในชุมชนถักทอทั้งแนวดิ่ง หมายถึง โครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการและแนวนอน ซึ่งหมายถึง พันธมิตรเพื่อน และเครือข่าย เข้าหากัน การแก้ปัญหาพื้นฐานทางสังคมนั้น ควรให้ความสำคัญกับ“พลังทั้งสาม” หรือพลังของสังคม คือ จะเน้นที่ลักษณะการกระจาย พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนทุกวิชาชีพ ทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

กระบวนการในการเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย

1. การทำให้องค์กรชุมชนเข้มแข็งมีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมประชาสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน
2. การดำรงรักษาแบบแผน ความคิด คุณค่า จิตสำนึกที่ค้ำจุนของชุมชน
3. การส่งเสริมการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรหน่วยงานภายนอก

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนจะมีแนวทางดังนี้

1. สนับสนุนการปรับบทบาทของฝ่ายต่างๆ ให้เป็นภาคีขององค์กรชุมชน เช่น นักวิชาการให้ชุมชนเป็นฐานในการวิจัย การสอน บริการวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ เน้นการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรธุรกิจ สนับสนุนการตลาด และทักษะการบริหารจัดการที่จำเป็นในท้องถิ่น
2. สนับสนุนการบริหารจัดการในลักษณะเครือข่ายระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มหรือระหว่างผู้นำกับสมาชิกภายในกลุ่ม การสื่อสารระหว่างกลุ่มเรื่องงานร่วมกันและการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มและเครือข่ายที่สนใจแตกต่างกัน
3. ส่งเสริมการพัฒนาผู้นำในองค์กร เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด เช่น การถ่ายทอดความคิดสู่กรรมการและสมาชิก การจัดประชุม ศึกษาดูงาน และการจัดฝึกอบรม เป็นต้น

แนวคิดและหลักการในการพัฒนา

ความเป็นมาของการพัฒนา

กฐิน ศรีมงคล (2554: 1) ได้อธิบายความเป็นมาของการพัฒนาว่า การพัฒนา (development) เกิดขึ้นมานานแล้วเมื่อพิจารณาในด้านการพัฒนาของสิ่งมีชีวิตที่พัฒนาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพื่อความอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ อดีตมนุษย์มีการพัฒนาให้อยู่รอดจากการหาของป่าล่าสัตว์ โดยการเก็บรวบรวม (Gathering) สิ่งของในป่าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น อาหาร มีการคัดเลือก (Selecting) พืชอาหารบางชนิดที่จำเป็นมาปลูกทดสอบบริเวณใกล้เคียงที่อยู่อาศัย (Domestication) เมื่อเห็นว่ามีคุณค่าแก่ร่างกายและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตก็ทำการปลูกขยายพันธุ์ (Cultivation) เพื่อให้ได้มีใช้ในอนาคต ในแง่ของสังคมสิ่งมีชีวิต มีการพัฒนาโครงสร้างทางสังคม ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ โดยเฉพาะในมนุษย์ โครงสร้างทางขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การแต่งกาย ตลอดจนที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ล้วนแล้วแต่มีการพัฒนาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศในแต่ละภูมิภาค

ในเชิงวิชาการ แนวคิดการพัฒนานั้นเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วของยุโรปที่เนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม โดยนัก

เศรษฐศาสตร์เป็นผู้ให้กำเนิดเพื่อการศึกษาด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประเทศให้สูงขึ้น (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523 อ้างใน กฐิน ศรีมงคล, 2554: 1) ต่อมาได้รับการยอมรับจากนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไปโดยเฉพาะ นักมานุษยวิทยาพัฒนาการ (ประสิทธิ์, 2518 อ้างในกฐิน ศรีมงคล, 2554: 1-2) จนถึงหลังสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมา การพัฒนาเป็นคำที่นิยมใช้ กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523 อ้างในสนธยา พลศรี, 2533: 1) เพราะประเทศต่างๆ ล้วนประสบปัญหาจากผลของสงคราม ต้องการหาวิธีการปรับปรุงฟื้นฟูแก้ไขสภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในประเทศของตนซึ่งเรียกว่า การพัฒนา (สนธยา พลศรี, 2533: 1)

ความหมายของการพัฒนา

1. ความหมายโดยทั่วไป

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาหน่วยงาน ชุมชนหรือประเทศ คือการทำให้สิ่งเหล่านั้นดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ (ทองคุณ หงส์พันธ์, ม.ป.ป.: 8) หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพที่น่าพึงพอใจ การพัฒนาเป็นการบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง (เสรีร เชยประทับ, 2528: 8)

2. ความหมายในทางด้านเศรษฐศาสตร์

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การเกิดขึ้นของสถาบันทางเศรษฐกิจใหม่ๆ เกิดระบบธนาคารใหม่ การเพิ่มรายได้หัวเฉลี่ยต่อคนและการเพิ่มความมั่นคงทางการเงินมากขึ้น (สุนทร โคนิม, 2522: 375)

3. ความหมายทางด้านการพัฒนาบริหารศาสตร์

การพัฒนา แบ่งความหมายออกเป็น 2 ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ ให้การพัฒนาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำที่ดีขึ้น อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนาหมายถึง การพัฒนาเป็นกระบวนการของการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว (สนธยา พลศรี, 2533: 3)

4. ความหมายทางด้านเทคโนโลยี

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรม และการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น โดยนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีนิยม เป็นสังคมที่ทันสมัยมากขึ้น (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534: 95)

5. ความหมายทางด้านสังคมวิทยา

T.R.Batten (ม.ป.ป. อ้างใน มงคล ชาวเรือ, 2527: 39) ให้ความหมายของการพัฒนาน่าว่า การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะก้าวหน้าและความก้าวหน้านี้มีความเคลื่อนไหวของหลายสิ่งหลายอย่าง จากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง

Everett M. Rogers (ม.ป.ป. อ้างใน เสรีพร เชยประทับ, 2558: 9) ให้ความหมายของการพัฒนาว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่นำความคิดใหม่ๆ เข้ามาใช้ในระบบสังคมเพื่อทำให้รายได้ต่อหัวและการดำรงชีวิตสูงขึ้น โดยใช้การผลิตที่ทันสมัย และเพื่อปรับปรุงระเบียบองค์การทางสังคม

6. ความหมายทางการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน หมายถึง ความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของชุมชน คือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจ ให้เจริญยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการพัฒนาร่วมกันเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และในที่สุดคือความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ (จักรพงษ์ พวงงามชื่น, 2553: 6)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551: 9-11) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาออกเป็น 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (Growth)

อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (Output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (social system) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม (environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือนให้ประชาชน ได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านั้นมากขึ้น

กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (Development is change the with performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

กลุ่มที่สาม มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นวัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (Management by objective) คือ การปฏิบัติงานเน้นไปที่วัตถุประสงค์นั่นเอง การพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่าผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะกำหนดจะระบุไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาว่า

มา คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนั้นมีเหตุผลหรือได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศประชาชนในประเทศน่าจะเป็นผู้ที่ส่วนรับรู้ สนับสนุน หรือได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีการกำหนดไว้กว้างๆ เช่น เป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นต้น

กลุ่มที่สี่ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ตามความเห็นของกลุ่มนี้เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผนและการนำไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นๆ

กลุ่มที่ห้า มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายความว่าความในแง่ของปริมาณและคุณภาพ โคนคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด คือ ทั้งปริมาณและคุณภาพต้องควบคู่กันไปเสมอทั้งในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุประสงค์จับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทาง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือ โรงพยาบาล ส่วนในแง่ของคุณภาพจับต้องไม่ได้วัดผลยาก เช่น การพัฒนาคนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนร่วม มีความอดทนอด ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัยและความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นมากเท่าไร การพัฒนาจำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โคนขาดความสนใจความเป็นมนุษย์ในวงกว้างออก การวัดผลพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะวัดผลสำเร็จของตนด้วยการเพิ่มผลผลิต รายได้ประชาชาติ เพิ่มการส่งออกสินค้า เพิ่มการอุตสาหกรรมและเพิ่มการลงทุน เป็นต้น โดยคำนึงถึงมนุษย์น้อยมาก

ลักษณะของการพัฒนา

สนธยา พลศรี (2547: 5-7) กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้ความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ
2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละขั้นมีความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์กับลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

3. มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นเบรกวเร็วหรือช้า ปริมาณมากหรือปริมาณน้อยก็ได้

4. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าจะเปลี่ยนแปลงอะไร ด้านใด ด้วยวิธีการอะไร เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการล่วงหน้า

5. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง

6. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

7. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อเป็นประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่สามารถจัดทำแผน โครงการ และคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่างๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่เกิดจากการกระทำมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

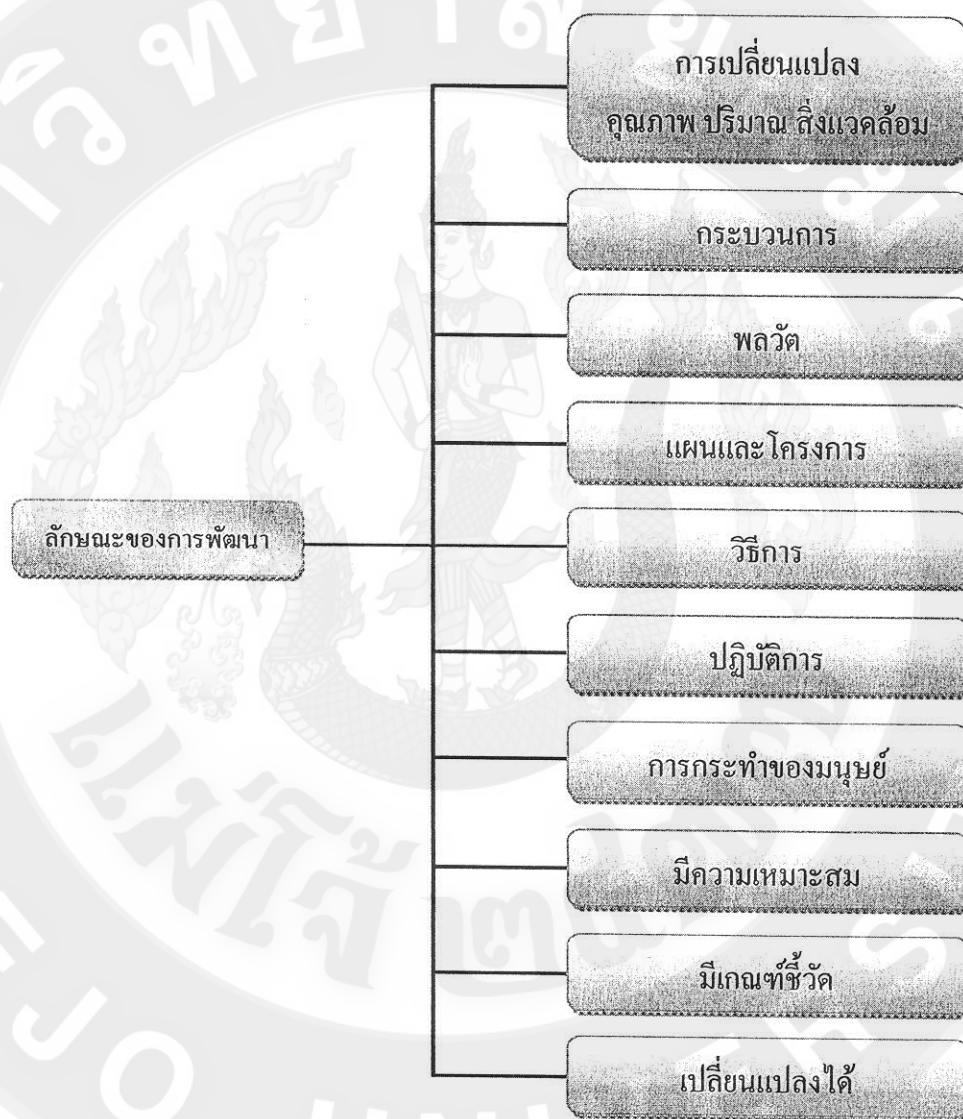
8. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์นั่นเอง

9. มีกฎเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

10. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

ลักษณะรวมของการพัฒนาทั้ง 10 ลักษณะนี้ ถ้าการเปลี่ยนแปลงขาดลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็จะไม่ใช่การพัฒนา เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับการ

พัฒนาเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้มีอยู่ทั่วไป และมีผู้นำมาใช้แทนการพัฒนาซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะการพัฒนาต้องมีลักษณะรวมกัน 10 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้ว ลักษณะของการพัฒนาสรุปได้ ดังแผนผัง ในรูปที่ 1

รูปที่ 1 แผนผังแสดงลักษณะของการพัฒนา
ที่มา: สนธยา พลศรี (2547: 7)

ความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550:) ได้อธิบายถึงความเป็นมาของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ไว้ดังนี้

1. แนวความคิดแบบวิวัฒนาการ (Evolution) นักสังคมศาสตร์ และนักสังคมวิทยาในศตวรรษที่ 19 ใช้คำว่า การพัฒนาเพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ (human history) เพราะเชื่อว่ามนุษยชาติจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งที่สูงกว่า (higher stage) ในทิศทางเดียวกัน (un-directional) และการเคลื่อนย้ายดังกล่าวทำให้ชีวิตมนุษย์มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น มีความแตกต่างกันมากขึ้น ร่ำรวยขึ้นทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรม มีเหตุผลมากขึ้น ฯลฯ โดยเหตุนี้ การพัฒนาจึงมีความหมายใกล้เคียงกับความก้าวหน้า (progress) ซึ่งในบางครั้งมีการใช้คำทั้งสองแทนความหมายเดียวกัน

2. แนวความคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) นักสังคมศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 เริ่มตั้งคำว่า การพัฒนาและความก้าวหน้า แล้วหันมาใช้คำว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) เพราะมีความหมายเป็นกลางมากกว่าการพัฒนา คือ ไม่เกี่ยวข้องกับอดีต หรืออนาคตอันรุ่งโรจน์ แต่สนใจการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ (phenomena) เช่นการจัดชั้นทางสังคม (social stratification) เพื่อหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (change in society) หรือการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคม (change of society)

3. แนวความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ (Economic) แม้คำว่าพัฒนาจะเลื่อนหายไปจากแนวความคิดทางสังคมศาสตร์ไปบ้าง แต่กลับได้รับความนิยมในทางด้านเศรษฐศาสตร์ เพื่อใช้ในการจำแนกประเทศต่างๆ ตามดัชนีบ่งชี้ (index) บางตัว เช่น รายได้ประชาชาติ กล่าวคือ มีการเรียกประเทศที่มีรายได้ประชาชาติสูงกว่าว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และเรียกประเทศที่มีรายได้ประชาชาติต่ำกว่าว่าด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาจึงหมายถึงการเพิ่มของกลุ่มดัชนีบางตัวที่ใช้วัด จึงแทบจะมีความหมายเดียวกับคำว่า ความเป็นอุตสาหกรรม (industrialization) ความทันสมัย (modernization) ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ (economic growth) การพัฒนาในที่นี้จึงมีความหมายอย่างแคบกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

4. แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม (Social Action) การพัฒนาในระยะต่อไปไม่เพียงแต่จะเกี่ยวพันกับเศรษฐศาสตร์ ยังเกี่ยวพันกับการปฏิบัติการทางสังคมมากขึ้น เพราะทุกสังคม โดยเฉพาะรัฐบาลต่างเพียรพยายามปรับปรุงสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคม (economic and social conditions) เช่น รายได้ประชาชาติ คุณภาพชีวิต ฯลฯ จึงได้ว่าแผนการปฏิบัติการขึ้น เช่น การปฏิรูปที่ดิน การจัดตั้งองค์กรสหกรณ์ชนบท ฯลฯ เพื่อเพิ่มค่าดัชนีทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

(socio-economic cultural indices) ที่เลือกสรรไว้บางตัว ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นผลของการปฏิบัติทางสังคม

5. แนวความคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม (Social conflict) เมื่อการพัฒนาเป็นผลจากการปฏิบัติทางสังคม ผลของการพัฒนาจึงก่อให้เกิดความตึงเครียด และความขัดแย้ง (tension and conflict) ขึ้น เช่น ในแบบแผนวัฒนธรรม สัมพันธ์ระหว่างอาชีพและจำนวนประชากร การทำงานในองค์กร ฯลฯ ความขัดแย้งทุกรูปแบบมีสัมพันธ์ต่อกัน (interrelated) และมีผลกระทบ (impact) ต่อกันมากน้อยต่างกัน แนวความคิดดังกล่าวเป็นแนวความคิดในการพัฒนาประเทศแบบสังคมนิยมที่ใช้ทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้งมาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคม

ปรัชญาการพัฒนา

กฐิน ศรีมงคล (2542: 7) ปรัชญาการพัฒนา หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจกันของคนในสังคมของคนในสังคมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับจากแรงกระตุ้นภายใต้สภาวะเหมาะสม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกในสังคม ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การพัฒนาตนเอง การพึ่งพาตนเองหรือการช่วยเหลือตนเอง (Self Help)
2. อาสาสมัครร่วมมือร่วมใจ (Voluntary Participation)
3. ความเสมอภาค ความสมดุล และการกระจายที่เท่าเทียมกัน (Equity and Distribution)
4. ความผาสุกและคุณภาพชีวิต (Quality of life)

หลักการแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เป็นต้นมา และรัฐได้ใช้การมีส่วนร่วมนี้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐ โดยที่คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมมีจำนวนมากแต่ก็ไปในทิศทางเดียวกันทั้งในแง่การเมืองการปกครองที่เห็นว่าการเข้ามามีมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และอาจยังเป็นการปูพื้นฐานความมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลายและและได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่องราวๆ ไป เช่น การสร้างแหล่งเก็บน้ำฝน การศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น ข้อสำคัญของกิจกรรมเหล่านี้ จะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 1)

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 อ้างใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2551: 109-110) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจของประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะ ที่คาดว่าจะส่งต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหา (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 1)

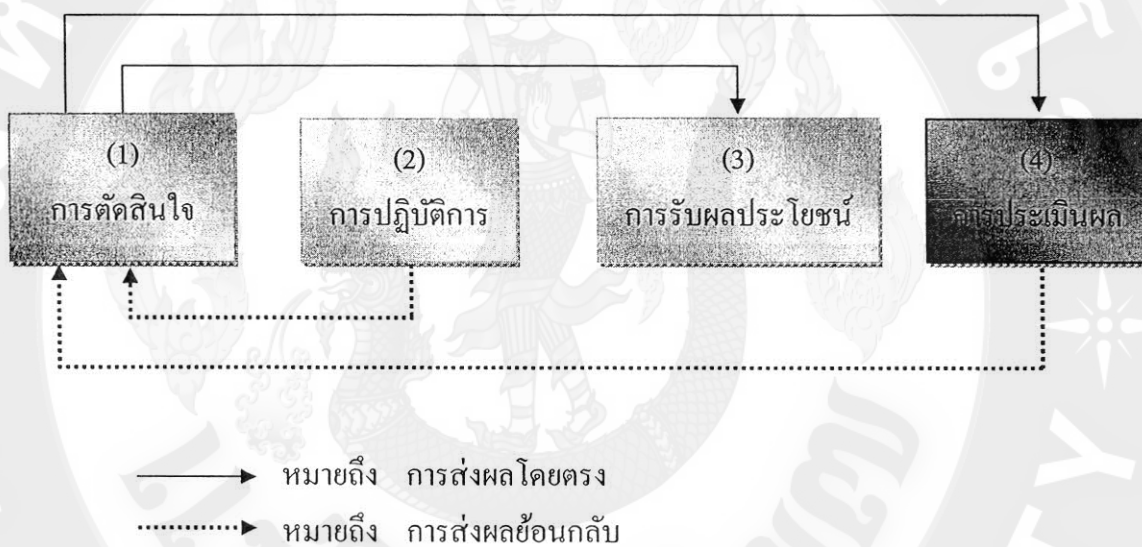
นำชัย ทนุผล (2533) ได้กล่าวสรุปว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีการร่วมมือกันในการระบุปัญหา ความต้องการ การวางแผนและการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้บรรลุและลุล่วงไป เพื่อเกิดประโยชน์ต่อชุมชน และนอกจากนั้นการมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชนทำให้เกิดการดำเนินโครงการต่างๆ ที่วางไว้ดำเนินไปถูกต้องตามปลายทาง

อุ้นตา นพคุณ (2528) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรูปธรรม หมายถึง การที่ชาวบ้านใช้แรงงาน เวลา วัสดุ ในการพัฒนาชุมชน ส่วนความหมายของระดับนามธรรมนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการชี้นำตนเอง มโนภาพแห่งตน ความอิสระในการดำเนินชีวิตแห่งตน ความรู้สึกผูกพัน และความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัช (2528) ได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่อิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับผลประโยชน์ต่อการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน
2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตย
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าจะระดับท้องถิ่นภูมิภาคและระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับผลประโยชน์ที่ได้
4. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันออกไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้ง ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็นเพียงเทคนิค วิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคุมไปกับขั้นตอนการปฏิบัติด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรมพัฒนา การตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผล ในกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้ว่า การตัดสินใจเกือบทุกเรื่อง เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติการและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเช่นกัน โดยที่ผลประโยชน์นั้นมีผลต่อการปฏิบัติการ และผลประโยชน์ก็จะมากำหนดให้มีการประเมินผล ซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็จะส่งผลสะท้อนกลับ จากการประเมินผลและการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย ดังแผนภาพ

ภาพ 2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุป ความหมายของการมีส่วนร่วมได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรม โดยการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่จะให้ประชาชนได้รู้จักคิดตัดสินใจเปลี่ยนแปลง ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นอกจากนี้ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมนั้นๆ ด้วยทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สามารถพัฒนาสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2545) ได้สรุปไว้ในกระบวนการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันคิดปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในะทางการเมือง แบ่งออกเป็นสองประเภท ดังนี้

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรชุมชน อันก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้อำนาจทางการเมือง การบริหารและมีอำนาจต่อการจัดการสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของชายหญิง (Gender) ในงานดำเนินงานพัฒนาด้วย

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอ็ฟซอर्फ์ (อ้างใน กริช น้อยผา, 2542) ได้แบ่ง ชนิดการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย สนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และ ประเมินผล

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527) กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และ นโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบ วิธีการพัฒนาและแก้ไขและลดปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวาง นโยบาย แผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรมเพื่อขจัดปัญหา และสนองความต้องการของประชาชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมขจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถ
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน (Community Participation) นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การดำเนินกิจกรรมพัฒนาใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หากคนในชุมชนไม่รู้สึกตัวตนเองเป็นเจ้าของ และลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้ว กิจกรรมนั้นก็มิอาจสำเร็จและดำรงอยู่ได้ แต่หากว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ และสามารถมองเห็น และคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ จนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเอง และพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วม และก่อให้เกิดความยั่งยืนของกิจกรรมอย่างแท้จริง

หลักการระบบการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)

ความสำคัญของระบบการเพาะปลูกที่ดี

ในสถานการณ์การค้าของโลกในปัจจุบันมีการแข่งขันในด้านคุณภาพเพิ่มมากขึ้นและการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดในระดับมาตรฐานสากล สำหรับสินค้าเกษตรเพื่อส่งออกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในห่วงโซ่อาหาร เริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตในไร่นาตามระบบการเพาะปลูกที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยจากในแปลงการบังคับให้หลักเกณฑ์กรรมวิธีผลิตที่ดีตามมาตรฐานระบบการจัดการสุขลักษณะโรงงานอุตสาหกรรมอาหาร (Good Manufacturing Practices: GMP) เพื่อให้การผลิตถูกสุขลักษณะและเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตอาหาร จนถึงการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อเป็นการประกันคุณภาพด้านความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยการนำเอากระบวนการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม (Hazard and Critical Control Points: HACCP) มาใช้ ซึ่งปัจจุบันเป็นกฎระเบียบที่บังคับโดยประเทศผู้ซื้อและเป็นมาตรการกลางของโลกที่ CODEX รับเป็นข้อกำหนดที่มีความจำเป็นในการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก (มูลนิธิโครงการหลวง, 2548: 1)

ความหมายของ

มูลนิธิโครงการหลวง (2548: 2) ให้ความหมายของระบบการเพาะปลูกพืชที่ดีทางการผลิตพืช (GAP) ไว้ว่า เป็นแนวทางการปฏิบัติในไร่นา เพื่อผลิตสินค้าที่ปลอดภัย ปลอดภัยพืชและคุณภาพถูกใจผู้บริโภค เน้นวิธีการควบคุมและป้องกันการเกิดปัญหาในกระบวนการผลิต

ข้อกำหนดระบบการเพาะปลูกพืชที่ดี

พืชผัก

สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ (ระบบออนไลน์) ได้อธิบายถึงข้อกำหนดสำหรับการผลิตพืชผักดังนี้

1. แหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการเพาะปลูก ต้องไม่มาจากแหล่งที่อันตราย ไม่มีเคมีหรือวัตถุอันตรายเจือปน
2. พื้นที่ปลูก ต้องไม่มีวัตถุอันตราย เคมีอันตราย หรือเคยเป็นที่ตั้งของสถานที่เสี่ยงดังกล่าว

3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร เกษตรกรต้องใช้สารป้องกัน กำจัดแมลง หรือศัตรูพืชตามที่เจ้าหน้าที่แนะนำเท่านั้น ทั้งต้องเก็บสารอันตรายเหล่านี้ในที่มิดชิดและถูกวิธี

4. การเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิต สถานที่เก็บรักษาจะต้องสะอาด รวมถึงยานพาหนะสำหรับขนย้ายผลผลิตต้องสะอาด ขนส่งอย่างระมัดระวัง

5. การผลิตให้ปลอดศัตรูพืช เกษตรกรต้องหมั่นสำรวจแปลงปลูก หากพบศัตรูพืช ต้องป้องกันกำจัดตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ผลผลิตที่เสียหายต้องคัดแยกออก

6. การจัดการกระบวนการผลผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ เกษตรกรต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ขั้นตอนการเลือกเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม มีคุณภาพ รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตพืชผลอย่างมีคุณภาพ

7. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรต้องเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเวลาที่เหมาะสม อุปกรณ์เก็บเกี่ยวหรือภาชนะที่ใช้ต้องสะอาด ผลผลิตใดไม่สมบูรณ์ต้องคัดออก

8. การบันทึก เกษตรกรจำเป็นต้องมีการจดบันทึกกิจกรรมต่างๆที่ได้ทำในแปลงปลูก รวมถึงการใช้ปุ๋ยหรือวัตถุอันตรายเพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงว่าผลิตผลที่จำหน่ายมาจากแหล่งเพาะปลูกใด

ไม่ผล

มูลนิธิโครงการหลวง (2548: 4-5) ได้ให้ข้อกำหนดของระบบการจัดการเพาะปลูกที่ดีไม่ผลไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. แหล่งน้ำ

น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุอันตราย หรือเชื้อจุลินทรีย์

2. พื้นที่ปลูก

ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายและจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต

3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

3.1 หากมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต ให้ให้ตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตรหรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.2 หากจำเป็นต้องใช้สารเคมีต้องใช้สารเคมีที่สอดคล้องกับรายการสารเคมีที่ประกาศให้ใช้

3.3 ห้ามให้วัตถุอันตรายที่กำหนดไว้ในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้

4. การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตภายในแปลง

4.1 สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตราย และสัตว์พาหะนำโรค

4.2 อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภคและต้องขนย้ายผลผลิตอย่างระมัดระวัง

5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

5.1 เก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะที่เหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแผนควบคุมการผลิต

5.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเกี่ยวเกี่ยว และภาชนะที่บรรจุต้องสะอาด

5.3 ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพผลผลิต ตลอดจนการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค

6. การผลิตให้ปลอดจากศัตรูพืช

ให้สำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชและทำการป้องกันกำจัดเมื่อตรวจพบความเสียหาย ถ้าพบการทำลายของศัตรูพืชต้องคัดแยกผลผลิตไว้ต่างหาก

7. การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ผลผลิตได้คุณภาพ

7.1 ปฏิบัติจัดการตามแผนควบคุมผลผลิต

7.2 คัดแยกผลผลิตที่ด้อยคุณภาพไว้ต่างหาก

8. การบันทึกข้อมูล

ต้องทำการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และบันทึกการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

การดำเนินงานในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพืชผักและผลไม้เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆอย่างเป็นระบบตั้งแต่การเลือกพื้นที่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อส่งจำหน่ายซึ่งต้องได้รับความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกรผู้ปลูก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนผู้ตรวจและให้การรับรองมาตรฐาน ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่จากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

พัชรภรณ์ เพชรทอง (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การยอมรับการปฏิบัติตามระบบการผลิต เกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเงาะของเกษตรกร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เพศ อายุ ความรู้เกี่ยวกับระบบการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสม แรงงานในครัวเรือน และพื้นที่ปลูกเงาะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปฏิบัติตามระบบการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเงาะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกราช บุญล้อมรักษ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของผู้ปลูกกาแฟ ในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของผู้ปลูกกาแฟ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านความรู้และความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับกาแฟ ได้แก่ ประสบการณ์การฝึกอบรม (GAP) พื้นที่ปลูกกาแฟ การศึกษาดูงาน (GAP) และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และด้านประสบการณ์การปลูกกาแฟ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเกษตรกร

รุ่งอรุณ ทาวรรณะ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ บ้านต้นผึ้ง ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพบ้านต้นผึ้ง ได้แก่ 1) การบริหารงานกลุ่มอยู่ในรูปคณะกรรมการ 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในบทบาทของทีมวิจัย ซึ่งได้ร่วมออกแบบแผนปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม 3) นักศึกษาปริญญาโท ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก 4) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งในด้านองค์ความรู้ และงบประมาณ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

พรรณี วันชัย (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคมและการปฏิบัติของเกษตรกรกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการปฏิบัติด้านการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ มี

ความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางความคิด ส่วนอายุ รายได้รวมของครอบครัว ต้นทุนการผลิตข้าว การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และการปฏิบัติด้านการเตรียมพื้นที่ปลูกมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการวางแผน และต้นทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล อายุ และประสบการณ์ในการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวม

ภาคภูมิ คาราวงษ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในด้านการคิด การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการคิด ด้านการวางแผน ด้านการทำกิจกรรม ด้านการประเมินผล และในภาพรวม จำนวนแรงงานในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทางการวางแผน สมาชิกสถาบันเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ส่วนความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการคิด ด้านการประเมินผล และในภาพรวม

สรุป

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ การเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มและ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตลอดจน หลักการในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มาใช้ประกอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการวิจัยตามโครงการนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวมาอย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างต่อไป

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

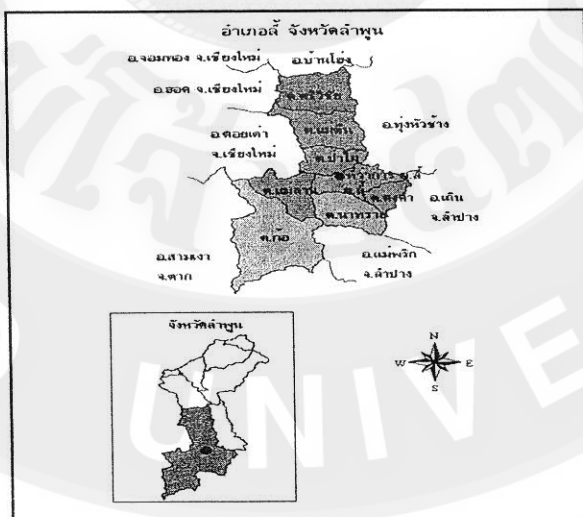
บทที่ 3
วิธีการวิจัย

(RESEARCH METRODOLOGY)

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาคลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้วางแผนการวิจัย กำหนดวิธีการวิจัยและดำเนินงาน ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ซึ่งมีหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้การดูแลของโครงการหลวง จำนวน 11 หมู่บ้าน จำนวน 2, 033 ครัวเรือน มูลนิธิโครงการหลวง เนื่องจากพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มเป็นพื้นที่ส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีและเป็นพื้นที่ที่เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมการเกษตรได้ดี ซึ่งเกษตรกรเป็นคนเมืองและชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีการทำเกษตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ภาพ 4 แผนที่พื้นที่อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน
ที่มา: ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ (ระบบออนไลน์)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบงานส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน จำนวน 132 คน และได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของเกษตรกรสำหรับการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีคำนวณจากสูตร Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ตัวอย่างเกษตรกร จำนวน 100 คน

จากสูตร	$n = \frac{N}{1+N(e^2)}$		
โดยที่	n	คือ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	คือ	ความคลาดเคลื่อน (0.05)
แทนค่าสูตรได้	$n = \frac{132}{1+132(0.05^2)}$		
	= 100 คน		

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามโดยให้เกษตรกรเป้าหมายตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม แบ่งกิจกรรมออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. กิจกรรมด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

2. กิจกรรมด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

3. กิจกรรมด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

4. กิจกรรมด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

5. ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

6. กิจกรรมด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

7. กิจกรรมด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี(GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน

ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย (2) หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนานาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม (3) ผู้นำเกษตรกรและเกษตรกร

กิจกรรม คือ (1) นักวิจัยชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (2) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหาและสรรหาผู้เกี่ยวข้องที่จะให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย

วิธีการ ได้แก่ (1) ทบทวนแนวคิดและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (2) การพบปะผู้เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลการศึกษาวิจัยอย่างไม่เป็นทางการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ (1) เข้าใจบริบทของปัญหาในพื้นที่ (2) นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย หัวหน้า เจ้าหน้าที่ และเกษตรกร เข้าใจถึงหน้าที่และบทบาทของตนเอง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม PRA (Participatory Rural Appraisal)

รูปแบบ คือ (1) รวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ (2) วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา
วิธีการ ได้แก่ (1) วิธีการประชุม (2) วิธีการวิเคราะห์ปัญหา (3) วิธีการเก็บข้อมูล
และการใช้ข้อมูล

ผลที่ได้รับ คือ (1) ได้ปัญหาที่ต้องการแก้ไข (2) ได้โครงสร้างของปัญหาและแนว
ทางแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 3 การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PPA (Participatory Planning)

รูปแบบ คือ (1) รวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ (2) วิเคราะห์ทางแก้ไขปัญหาในเชิง
รูปธรรม (3) แปลแนวทางแก้ไขปัญหาไปสู่การปฏิบัติ

วิธีการ ได้แก่ (1) การจัดประชุมกลุ่ม (2) วิธีการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด
ของชุมชน (3) เทคนิคการผลักดันแผน

ผลที่ได้รับ คือ (1) ได้แผนงาน โครงการเกษตรของชุมชน (2) ได้แผนงาน
ประสานงานภายนอก (3) ได้ข้อมูลพื้นที่

ตอนที่ 4 การปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม PAE (Participatory Action Evaluation)

กิจกรรม คือ (1) ปฏิบัติตามแผน โครงการเกษตรและแผนประสานงาน (2) การ
จัดการอุปสรรคและข้อขัดแย้ง (3) การถอดประสบการณ์

วิธีการ ได้แก่ (1) วางแผนปฏิบัติ (2) วิธีการบริหารจัดการ (3) วิธีการถอด
ประสบการณ์ การสร้างเงื่อนไขความสำเร็จ และความล้มเหลวของปฏิบัติ

ผลที่ได้รับ คือ (1) ได้รับความสำเร็จและความล้มเหลวในการแก้ปัญหา (2) ได้รับความ
รู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหา (3) ได้ความสามารถของหุ้นส่วนในการ
แก้ปัญหา

ตอนที่ 5 การประชุม จัดเวทีชาวบ้าน การฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเกษตร

ตอนที่ 6 การจดบันทึก การถ่ายรูป การบันทึกเสียง

ตอนที่ 7 การสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการวางแผน

ตอนที่ 8 การสรุปและถอดบทเรียนขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่ม
เกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวารสารวิชาการ รายงานการวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ ตำรา Internet และข้อมูลพื้นฐานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจากสำนักงานมูลนิธิโครงการหลวง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการใช้แบบสอบถามจำนวน 100 ชุด รวมทั้งการเดินทางสำรวจ การจัดประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีชาวบ้าน การสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ทั้งนี้เกษตรกรเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 20 คน ประกอบไปด้วย เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิจัย และผู้ร่วมวิจัย การบันทึกข้อมูลในภาคสนาม ใช้วิธีการ จดบันทึก เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ เป็นต้น
3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่เก็บมาได้และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ แปลผล และสรุปรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม คือ ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วทำการแก้ไขจนมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะใช้ทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลที่รวบรวมได้เมื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package of Social: SPSS/PC) สถิติที่ใช้ประกอบด้วย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร อธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วยสถิติ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร เกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) เกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้ ตอบคำถามผิด ได้คะแนนเท่ากับ 0 และตอบคำถามถูก ได้คะแนนเท่ากับ 1 จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากเกษตรกรตัวอย่างมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยเพื่อปรับเป็นระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับ

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{20-0}{3} = 7 \end{aligned}$$

การนำคะแนนเฉลี่ยที่ได้มาปรับเป็นระดับความรู้ความเข้าใจ ได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	ความหมายค่าเฉลี่ยคะแนน
ค่าคะแนนเฉลี่ย 15-20	มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 8-14	มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 0-7	มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย

3. การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกพืช โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้มาตราวัดแบบสเกล (Rating Scale) แบ่งระดับการมีส่วนร่วม 4 ระดับ ดังนี้

มีส่วนร่วมมาก เท่ากับ 3 คะแนน	มีส่วนร่วมปานกลาง เท่ากับ 2 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย เท่ากับ 1 คะแนน	ไม่มีส่วนร่วม เท่ากับ 0 คะแนน

จากนั้นนำคะแนนที่ได้จากกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน		ความหมายค่าของค่าเฉลี่ย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคม กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี โดยใช้สถิติ Multiple Regressions

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดระบบให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกร และเพื่อให้เกษตรกรได้มีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดหมวดหมู่ข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลจากผลการศึกษาวิจัย
2. การแสดงและวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นหรือเรื่องที่ศึกษาวิจัย
3. ค้นหา แยกแยะ จำแนก เรียงลำดับ และจัดลำดับข้อมูลตามกระบวนการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรตามเงื่อนไขปัจจัยที่กำหนด
4. เขียนบรรยายข้อมูลจากผลการศึกษาวิจัยที่ได้มาในเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบคำบรรยาย และวิจารณ์ผลการวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาได้แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับ การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและ ไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ตอนที่ 6 การสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและ ไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

การศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน โดยการศึกษา เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้รวมในครัวเรือน จำนวนสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน จำนวนวัยแรงงานในครัวเรือน รายได้รวมในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน การได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้าน การเข้าร่วมอบรมและดูงานเกษตร ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนที่อาศัย ซึ่งผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62 และร้อยละ 38 เป็นเพศหญิง (ตาราง 1) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นลักษณะของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่เพศชายจะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัวและเป็นบุคคลหลักในการประกอบกิจกรรมการเกษตร

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามเพศ

(n=100)		
เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	62	62.00
หญิง	38	38.00
รวม	100	100

2. อายุ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 45 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 25 ปี และมีอายุสูงสุด 75 ปี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมา อายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26 อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 และอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 7 (ตาราง 2) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นวัยทำงาน มีอาชีพเกษตรกรรมในการหาเลี้ยงครอบครัวและรับผิดชอบต่อครอบครัว ประกอบกับมีพื้นฐานการเรียนรู้ในกิจกรรมการเกษตรที่สะสมมาากพอสมควร รู้จักใช้เหตุผล และมีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดี

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามอายุ

(n=100)

อายุ(ปี)	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	7	7.00
31 – 40	24	24.00
41 – 50	43	43.00
51 ปี ขึ้นไป	26	26.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 45.35$	SD = 10.42	Min-Max = 20-75

3. ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษาเลย คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 19 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 5 และ จบการศึกษานุปริญญาหรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คิดเป็นร้อยละ 1 (ตาราง3) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือภาคบังคับเท่านั้น เนื่องจากระบบการศึกษาของไทยในอดีตมีการศึกษาภาคบังคับเพียงระดับประถมศึกษา และในสังคมการเกษตรทุกคนถือว่าอาชีพเกษตรกรสำคัญต่อการดำรงชีวิต มีรายได้เลี้ยงครอบครัวจากการประกอบอาชีพเกษตรกร จึงไม่ใส่ใจกับการศึกษามากนัก ซึ่งเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็จะทำงานช่วยเหลือครอบครัว และในสังคมชนบทนั้น มักห่างไกลจากความเจริญ ทำให้เกษตรกรในชนบทมีการศึกษาต่ำ นอกจากนั้นระบบการศึกษาอาจจะยังแพร่กระจายไปไม่ถึงทั่วถึงและใช้เงินมากสำหรับการเรียนในระดับที่สูงขึ้น

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระดับการศึกษา

(n=100)

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา	56	56.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	19.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.ว.ช	19	19.00
อนุปริญญา/ป.ว.ส	1	1.00
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	5	5.00
รวม	100	100.00

ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน ต่ำสุด 2 คน และสูงสุด 10 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมา มีสมาชิกในครัวเรือน 2-3 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29 (ตาราง 4) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง คือมีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่อยู่กันแบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมี พ่อ แม่ และลูกที่ยังไม่ได้แต่งงาน เป็นระบบครอบครัวสมัยใหม่ บางครั้งอาจจะยอมให้ญาติที่ยังไม่ได้แต่งงานมาอยู่ร่วมด้วยและไม่นิยมมีบุตรมาก เนื่องจากมีผลต่อสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้ทุกคนหันมาวางแผนในครอบครัวกันมากขึ้นจะได้ดูแลกันอย่างทั่วถึงซึ่งแตกต่างจากในอดีตของสังคมไทยที่นิยมการมีบุตรมาก เพื่อช่วยกันประกอบอาชีพทางการเกษตร

ตาราง 4 จำนวนร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2-3 คน	35	35.00
4-5 คน	36	36.00
6 คนขึ้นไป	29	29.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 4.55$	SD = 1.66	Min-Max = 2-10

2. จำนวนสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ต่ำสุดไม่มีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือนเลย สูงสุดมีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน 5 คน ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมา ไม่มีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือนเลย คิดเป็นร้อยละ 9 และมีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 7 (ตาราง 5) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบัน สภาพครอบครัวของคนส่วนใหญ่ไม่นิยมมีบุตรมากเนื่องจากจะมีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นประกอบกับการศึกษาเล่าเรียนของเด็กในปัจจุบันต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากซึ่งต่างจากการศึกษาในอดีต

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน

(n=100)

จำนวนสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่มี	9	9.00
1-3 คน	84	84.00
4-6 คน	7	7.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 1.63$	SD =1.10	Min-Max = 0-5

3. จำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ต่ำสุด 1 คน และสูงสุด 6 คน ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน รองลงมา มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และมีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน 5 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5 (ตาราง 6) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันเมื่อเกษตรกรแต่งงานมีครอบครัวใหม่และแยกครอบครัวออกจากพ่อแม่แล้วจะมาสร้างครอบครัวใหม่ซึ่งแรงงานที่ใช้ในการทำการเกษตรในครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานของสามีและภรรยาที่เพิ่งแต่งงานใหม่สำหรับบุตรหลานที่มีอยู่ก็จะส่งไปศึกษาเล่าเรียนในตัวเมืองใหญ่ในปัจจุบันจึงพบว่าแรงงานในครัวเรือนเกษตรกรจะมีจำนวนน้อยลงซึ่งต่างจากในอดีตที่เป็นครอบครัวใหญ่

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามจำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน

(n=100)

จำนวนสมาชิกในวัยแรงงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-2 คน	65	65.00
3-4 คน	30	30.00
5 คนขึ้นไป	5	5.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 2.43$	SD =1.04	Min-Max = 1-6

4. รายได้รวมในครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีรายได้รวมในครัวเรือนเฉลี่ย 8,646 บาทต่อเดือน ต่ำสุด 2,529 บาทต่อเดือน และสูงสุด 40,000 บาทต่อเดือน ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้รวมในครัวเรือนระหว่าง 5,001–1,0000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 51 มีรายได้รวมในครัวเรือนระหว่าง 1,000–5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 34 และมีรายได้รวมในครัวเรือนระหว่าง 15,001–20,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 8 มีรายได้รวมในครัวเรือนระหว่าง 10,001 – 15,000 คิดเป็นร้อยละ 5 และมีรายได้รวมในครัวเรือนต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2 (ตาราง 7) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกพืชผักและไม้ผลในพื้นที่ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับที่ดีและสามารถเลี้ยงครอบครัวได้เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรในหลายพื้นที่ในความรับผิดชอบของโครงการหลวง ซึ่งถ้าหากมีการวางแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจที่เป็นระบบตามช่วงเวลาที่เหมาะสมจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละจำแนกตามรายได้ในครัวเรือน

(n=100)

รายได้รวม (บาทต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1,000 – 5,000	34	34.00
5,001 – 1,0000	51	51.00
10,001 – 15,000	5	5.00
15,001 – 20,000	8	8.00
20,001 บาทขึ้นไป	2	2.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 8,646$	SD = 5,760.40	Min-Max = 2,529-40,000

5. พื้นที่ถือครองในครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเฉลี่ย 17.31 ไร่ ต่ำสุด 0.5 ไร่ และสูงสุด 87 ไร่ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือน 16 ไร่ขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 34 รองลงมา มีพื้นที่ถือครอง 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24 และมีพื้นที่ถือครอง 11-15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15 (ตาราง 8) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนจำนวนมากเมื่อ

เปรียบเทียบกับหลายพื้นที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก พื้นที่ส่วนใหญ่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้การซื้อขายเป็นเรื่องยากแต่โดยข้อกำหนดของทางราชการ เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่ที่มีอยู่สำหรับทำกินสืบทอดชั่วลูกหลานได้ ดังนั้นจึงเห็นว่าเกษตรกรมีพื้นที่จำนวนมากสำหรับการทำการเกษตร

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามพื้นที่ถือครองในครัวเรือน

(n=100)

พื้นที่ถือครองในครัวเรือน (ไร่)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5	24	24.00
6- 10	27	27.00
11 – 15	15	15.00
16 ไร่ขึ้นไป	34	34.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 17.31$	SD =15.88	Min-Max = 0.50-87

6. พื้นที่ทำการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 17.31 ไร่ ต่ำสุด 0.5 ไร่ และสูงสุด 87 ไร่ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตร 16 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมามีพื้นที่ทำการเกษตร 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17 มีพื้นที่ทำการเกษตร 11-15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15 และไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลย คิดเป็นร้อยละ 7 (ตาราง 9) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองลำพูน พื้นที่ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการทำการเกษตรเป็นหลัก และสถานการณ์การซื้อขายที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆในพื้นที่อำเภอเถลี ยังมีน้อย ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ยังคงมีพื้นที่ทำการเกษตรในครัวเรือนปริมาณมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงในหลายอำเภอเช่น อำเภอบ้านโฮ่งและป่าซาง เป็นต้น

เปรียบเทียบกับหลายพื้นที่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก พื้นที่ส่วนใหญ่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ทำให้การซื้อขายเป็นเรื่องยากแต่โดยข้อกำหนดของทางราชการ เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่ที่มีอยู่สำหรับทำกินสืบทอดชั่วลูกหลานได้ ดังนั้นจึงเห็นว่าเกษตรกรมีพื้นที่จำนวนมากสำหรับการทำการเกษตร

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามพื้นที่ถือครองในครัวเรือน

(n=100)

พื้นที่ถือครองในครัวเรือน (ไร่)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5	24	24.00
6- 10	27	27.00
11 – 15	15	15.00
16 ไร่ขึ้นไป	34	34.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 17.31$	SD =15.88	Min-Max = 0.50-87

6. พื้นที่ทำการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 17.31 ไร่ ต่ำสุด 0.5 ไร่ และสูงสุด 87 ไร่ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตร 16 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมามีพื้นที่ทำการเกษตร 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17 มีพื้นที่ทำการเกษตร 11-15 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15 และไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลย คิดเป็นร้อยละ 7 (ตาราง 9) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองลำพูน พื้นที่ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับการทำการเกษตรเป็นหลัก และสถานการณ์การซื้อขายที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ในพื้นที่อำเภอเถลี ยังมีน้อย ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ยังคงมีพื้นที่ทำการเกษตรในครัวเรือนปริมาณมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ใกล้เมืองในหลายอำเภอเช่น อำเภอบ้านโฮ่งและป่าซาง เป็นต้น

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามพื้นที่ทำการเกษตร

(n=100)

พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	7	7.00
1 – 5	17	17.00
6 – 10	27	27.00
11 – 15	15	15.00
16 ไร่ขึ้นไป	34	34.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 17.31$	SD = 15.88	Min-Max = 0.50-87

7. พื้นที่ที่อยู่อาศัย

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.78 ไร่ ต่ำสุด ไม่มีพื้นที่อยู่อาศัยเลยและสูงสุด 37 ไร่ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่อาศัยคิดเป็น ร้อยละ 28 รองลงมา มีที่อยู่อาศัย ต่ำกว่า 1 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51 มีที่อยู่อาศัย 2-4 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15 มีที่อยู่อาศัย 5 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6 (ตาราง 10) จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของเกษตรกรตัวอย่างมีไม่มากนัก ซึ่งเกษตรกรบางคนยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ของคนอื่นหรือญาติพี่น้องและมีเกษตรกรส่วนหนึ่งไปสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวในพื้นที่ไร่นาหรือแปลงเกษตรของตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องคอยดูแลเอาใจใส่พืชที่ปลูกในพื้นที่นั้นๆ

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามที่อยู่อาศัย

(n=100)

ที่อยู่อาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	28	28.00
ต่ำกว่า 1 ไร่	51	51.00
2 – 4 ไร่	15	15.00
5 ไร่ขึ้นไป	6	6.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 1.78$	SD = 5.32	Min-Max = 0-37

ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

1. การได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลได้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ เฉลี่ย 14 ครั้งต่อเดือน ต่ำสุดไม่มีการรับรู้ข่าวบ้านเมืองเลย สูงสุด 30 ครั้งต่อเดือน ซึ่งส่วนใหญ่ เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ ระหว่าง 1-10 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ ระหว่าง 21-30 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 25 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ ระหว่าง 11-20 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 22 และไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 1 (ตาราง 11) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ ในระดับน้อยในรอบเดือนที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลส่วนตัวหรือเกษตรกรมีภารกิจมากทำให้ไม่มีเวลาในการติดตามข่าวสารบ้านเมืองต่างๆ ดังนั้นเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่มีการติดตามข่าวสารบ้านเมืองในเรื่องต่างๆ มากขึ้นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอีกทั้งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ต่อไป

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ

การได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	1	1.00
1 – 10 ครั้งต่อเดือน	52	52.00
11 – 20 ครั้งต่อเดือน	22	22.00
21 – 30 ครั้งต่อเดือน	25	25.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 13.89$	SD = 10.56	Min-Max = 0 – 30

2. การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีการติดต่อเจ้าหน้าที่ เฉลี่ย 2.63 ครั้งต่อเดือน ต่ำที่สุด คือ ไม่มีการติดต่อเจ้าหน้าที่เลย และมากที่สุด 30 ครั้งต่อเดือน ซึ่งเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ระหว่าง 1-5 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา ไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เลย คิดเป็นร้อยละ 16 มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ระหว่าง 6-10 ครั้ง

ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 4 และมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 11 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2 (ตาราง 12) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอยู่ในระดับที่ไม่มีความถี่มากคือเฉลี่ยเพียง ประมาณ 2 ครั้งต่อเดือน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดในการออกพื้นที่เพื่อติดตามงานส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ห่างไกลกันและในหนึ่งวันเจ้าหน้าที่ไม่สามารถไปหาเกษตรกรได้ทั่วทุกราย ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรก็มีงานที่ต้องปฏิบัติในแปลงปลูกจึงไม่สามารถมาหาเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานของศูนย์ได้ อาจเป็นเหตุผลหนึ่งในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมน้อยครั้งแต่อย่างไรก็ตามจะมีการติดต่อกันผ่านทางโทรศัพท์ เป็นส่วนใหญ่

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(n=100)

การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	16	16.00
1 – 5 ครั้งต่อเดือน	76	76.00
6 – 10 ครั้งต่อเดือน	6	6.00
11 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป	2	2.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 2.63$	SD = 3.72	Min-Max = 0-30

3. การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ต่ำที่สุดคือไม่เคยเลยเข้าร่วมกิจกรรมเลย และมากที่สุด 30 ครั้งต่อปี ซึ่งเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน ระหว่าง 1-5 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 83 รองลงมาไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชนเลย คิดเป็นร้อยละ 11 มีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน ระหว่าง 6-10 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 4 และมีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน 11 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2 โดย (ตาราง 13) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการทำกิจกรรมการเกษตรร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มและหน่วยงานราชการอื่นๆมากมายแต่ก็ยังมีเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่างๆ อย่างคึกของชุมชนท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีของชนเผ่ากะเหรี่ยง ทำบุญทางศาสนาประจำปี เป็นต้น

ตาราง 13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน

(n=100)

เข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	11	11.00
1 – 5 ครั้งต่อปี	83	83.00
6 – 10 ครั้งต่อปี	4	4.00
11 ครั้งต่อปีขึ้นไป	2	2.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 2.48$	SD = 4.33	Min-Max = 0-30

4. การเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 1.30 ครั้งต่อปี ต่ำสุดไม่เคยมีการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตรเลย และมากที่สุด 6 ครั้งต่อปี ซึ่งเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร ระหว่าง 1-2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 71 รองลงมาไม่เคยเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 23 มีการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร ระหว่าง 3-4 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 4 และมีการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร ระหว่าง 5-6 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 2 (ตาราง 14) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมอบรมหรือศึกษาดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 1 ครั้งต่อปี ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับน้อยซึ่งอาจเป็นส่งผลกระทบต่อพัฒนางานการเกษตรในพื้นที่ได้ ดังนั้นหน่วยงานพัฒนาหรือผู้เกี่ยวข้องควรจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการเข้าร่วมเกี่ยวกับการศึกษาดูงานหรือร่วมอบรมด้านการเกษตรมากขึ้น

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร

(n=100)

เข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	23	23.00
1 - 2 ครั้งต่อปี	71	71.00
3 - 4 ครั้งต่อปี	4	4.00
5 - 6 ครั้งต่อปี	2	2.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 1.30$	SD = 1.10	Min-Max = 0-6

5. การเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร เฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี ต่ำสุด 1 ครั้ง และมากที่สุด 6 ครั้งต่อปี ซึ่งเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมการฝึกอบรมระหว่าง 1-2 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาไม่เคยเข้าร่วมการฝึกอบรมเลย คิดเป็นร้อยละ 34 มีการเข้าร่วมการฝึกอบรม ระหว่าง 3-4 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 10 และมีการเข้าร่วมการฝึกอบรมระหว่าง 5-6 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 3 (ตาราง 15) การศึกษาแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากประมาณร้อยละ 34 ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาที่ศึกษาวิจัยและโดยภาพรวมมีการอบรมเพียงประมาณ 1 ครั้งต่อปีเท่านั้นซึ่งถือว่าน้อยมากดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในพื้นที่ให้มากขึ้น

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร

(n=100)

การเข้าร่วมการฝึกอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เคย	34	34.00
3 - 4 ครั้งต่อปี	10	10.00
5 - 6 ครั้งต่อปี	3	3.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 1.15$	SD = 1.21	Min-Max = 0-6

6. ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน เฉลี่ย 41.79 ปี ต่ำสุด 4 ปี และมากที่สุด 100 ปี ซึ่งเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนระหว่าง 41 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมา มีระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนระหว่าง 21 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31 มีระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนระหว่าง 1 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 22 และมีระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนระหว่าง 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12 (ตาราง 16) จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มเฉลี่ยประมาณ 42 ปี ซึ่งมากกว่าจำนวนปีที่ก่อตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ซึ่งกลุ่มเกษตรกรจะมีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเองเห็นได้จากการจัดทำโครงการพัฒนาในชุมชนที่ผ่านมาเกษตรกรและคนในชุมชนจะให้ความร่วมมือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดเจน

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 - 20 ปี	22	22.00
21 - 40 ปี	31	31.00
41 - 60 ปี	35	35.00
61 ปีขึ้นไป	12	12.00
รวม	100	100.00
$\bar{X} = 41.79$	SD = 22.45	Min-Max = 4 - 100

7. การได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี

ผลการวิจัยพบว่า การได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) อธิบายแยกแต่ละประเด็นได้ ดังต่อไปนี้ (ตาราง 17)

1. การเป็นแหล่งอาหารเพื่อการบริโภคที่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างทางการเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมา ร้อยละ 12.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 2.00 ได้รับประโยชน์น้อย

2. การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายมากขึ้นได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่างๆมากขึ้น จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 24.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 4.00 ได้รับประโยชน์น้อย

3. การมีแหล่งน้ำเพื่อการทำเกษตรในพื้นที่มากขึ้นเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 47.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 36.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 17.00 ได้รับประโยชน์น้อย

4. มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกรเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 15.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 9.00 ได้รับประโยชน์น้อย

5. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกษตรเพิ่มขึ้นในพื้นที่เกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 46.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง รองลงมาร้อยละ 40.00 ได้รับประโยชน์มาก และร้อยละ 14.00 ได้รับประโยชน์น้อย

6. เกิดการรวมกลุ่มและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่เกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 34.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 1.00 ได้รับประโยชน์น้อย

7. เกษตรกรมีความรู้ด้าน การปลูกพืชระบบ GAPเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 18.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 2.00 ได้รับประโยชน์น้อย

8. ลดปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิตผักและผลไม้เกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 89.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 6.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 5.00 ได้รับประโยชน์น้อย

9. มีตลาดสินค้าเกษตรกว้างขวางมากขึ้นผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกซื้อหลากหลายเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 79.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 18.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 3.00 ได้รับประโยชน์น้อย

10. มีการทำเกษตรในระบบอนุรักษ์มากขึ้นเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 18.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 6.00 ได้รับประโยชน์น้อย

11. ลดปัญหาการว่างงานในพื้นที่เกิดการผลิตในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 77.00 ได้รับประโยชน์มาก รองลงมาร้อยละ 21.00 ได้รับประโยชน์ปานกลาง และร้อยละ 2.00 ได้รับประโยชน์น้อย

ตาราง 17 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

การได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการปลูกพืช ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	การได้รับประโยชน์					
	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1. การเป็นแหล่งอาหารเพื่อการบริโภคที่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างทางการเกษตร	86	86.00	12	12.00	2	2.00
2. การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายมากขึ้นได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่างๆมากขึ้น	72	72.00	24	24.00	4	4.00
3. การมีแหล่งน้ำเพื่อการทำเกษตรในพื้นที่มากขึ้น	47	47.00	36	36.00	17	17.00
4. มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกร	76	76.00	15	15.00	9	9.00
5. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกษตรเพิ่มขึ้นในพื้นที่	40	40.00	46	46.00	14	14.00
6. เกิดการรวมกลุ่มและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่	65	65.00	34	34.00	1	1.00
7. เกษตรกรมีความรู้ด้าน การปลูกพืชระบบ GAP	80	80.00	18	18.00	2	2.00
8. ลดปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิตผักและผลไม้	89	89.00	6	6.00	5	5.00
9. มีตลาดสินค้าเกษตรกว้างขวางมากขึ้นผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกซื้อหลากหลาย	79	79.00	18	18.00	3	3.00
10. มีการทำเกษตรในระบบอนุรักษ์มากขึ้น	76	76.00	18	18.00	6	6.00
11. ลดปัญหาการว่างงานในพื้นที่เกิดการผลิตในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	77	77.00	21	2.00	2	2.00

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

การวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยจัดทำเป็นแบบทดสอบระดับความรู้จำนวน 20 ข้อ จากนั้นตรวจนับคะแนนเพื่อจัดระดับความรู้โดยระดับความรู้ความเข้าใจแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (ตาราง 18)

จากการทดสอบระดับความรู้พบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ส่วนมากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79 และมีเพียงร้อยละ 21 เท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนความรู้รวมเฉลี่ย 16.03 ค่าสุด 12 และสูงสุดสุด 19 จากทั้งหมด 20 ข้อ

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

		(n=100)	
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)		จำนวนเกษตรกร (คน)	ร้อยละ
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในระดับต่ำ		0	0
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในระดับปานกลาง		21	21
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในระดับมาก		79	79
ระดับมาก	$\bar{X} = 16.03$	Min-Max = 12-19	SD= 1.839

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย 15-20	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย 8-14	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย 0-7	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นย่อยได้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การปลูกพืชผักและผลไม้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) คือ การปลูกพืชให้ปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98 ตอบถูก และร้อยละ 2 ตอบผิด
2. การให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100 ตอบถูก และไม่มีเกษตรกรตอบผิดเลย
3. สารเคมีทางการเกษตรชนิดต่างๆสามารถนำมาใช้ในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรได้ จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53 ตอบถูก และร้อยละ 47 ตอบผิด
4. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีสามารถดำเนินการร่วมกันกับกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ได้ จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 39 ตอบถูก และร้อยละ 61 ตอบผิด
5. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นเพียงการปลูกพืชทดสอบสารเคมีเท่านั้นไม่สามารถใช้ประโยชน์จริงได้ จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53 ตอบถูก และร้อยละ 47 ตอบผิด
6. การปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีมีกิจกรรมต่างๆเหมือนกับการปลูกพืชทั่วไปแต่ไม่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 46 ตอบถูก และร้อยละ 54 ตอบผิด
7. การปฏิบัติดูแลรักษาพืชผักและไม้ผลในระหว่างการเจริญเติบโตในระบบการเพาะปลูกที่ดีควรมีการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอย่างเคร่งครัด จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 9 ตอบถูก และร้อยละ 9 ตอบผิด
8. การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีถือเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำไม่ให้น้ำปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 91 ตอบถูก และร้อยละ 9 ตอบผิด
9. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะไม่ใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเลย จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 75 ตอบถูก และร้อยละ 25 ตอบผิด
10. กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นบทบาทที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องดำเนินการให้เกษตรกรทั้งหมด จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 48 ตอบถูก และร้อยละ 52 ตอบผิด
11. กิจกรรมการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี คือ การทำให้เกิดความสมดุลของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 85 ตอบถูก และร้อยละ 15 ตอบผิด
12. การผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะส่งผลดีแก่ผู้ปลูก ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98 ตอบถูก และร้อยละ 2 ตอบผิด

13. โครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นโครงการตามแนวนโยบายของโครงการหลวง จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 94 ตอบถูก และร้อยละ 6 ตอบผิด

14. การขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทางการเกษตรสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคาขาดแคลนทรัพยากรน้ำในฤดูแล้งได้วิธีหนึ่ง จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 92 ตอบถูก และร้อยละ 8 ตอบผิด

15. เกษตรกรสามารถทำการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีได้โดยไม่ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 63 ตอบถูก และร้อยละ 37 ตอบผิด

16. การรวมกลุ่มในการสร้างตราสินค้าเกษตรเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและถือเป็นสิ่งสำคัญในการค้าปัจจุบัน จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 93 ตอบถูก และร้อยละ 7 ตอบผิด

17. การกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีโดยการใช้สารเคมีเป็นวิธีการที่ดีที่สุด จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 71 ตอบถูก และร้อยละ 29 ตอบผิด

18. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะช่วยลดปัญหาการปนเปื้อนสารเคมีในผลผลิตทางการเกษตรได้ จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 93 ตอบถูก และร้อยละ 7 ตอบผิด

19. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นวิธีการหนึ่งของการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนตามนโยบายของโครงการหลวง จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 95 ตอบถูก และร้อยละ 5 ตอบผิด

20. การส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะทำให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรร้อยละ 99 ตอบถูก และร้อยละ 1 ตอบผิด (ตาราง 19)

การศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับมากซึ่งตามข้อกำหนดแล้วเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมทุกคนที่ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มจะต้องผ่านการเข้าร่วมฝึกอบรมในระบบนี้ทุกคน

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามความรู้ความเข้าใจต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี

(n=100)

ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	ผลการตอบคำถาม	
	ตอบผิด คน(ร้อยละ)	ตอบถูก คน(ร้อยละ)
1. การปลูกพืชผักและผลไม้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) คือการปลูกพืชให้ปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร	2 (2)	98 (98)
2. การให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี	0 (0)	100 (100)
3. สารเคมีทางการเกษตรชนิดต่างๆสามารถนำมาใช้ในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรได้	47 (47)	53 (53)
4. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีสามารถดำเนินการร่วมกันกับกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ได้	61 (61)	39 (39)
5. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นเพียงการปลูกพืชทดสอบสถิติเท่านั้นไม่สามารถใช้ประโยชน์จริงได้	21 (21)	79 (79)
6. การปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีมีกิจกรรมต่างๆเหมือนกับการปลูกพืชทั่วไปแต่ไม่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตร	54 (54)	46 (46)
7. การปฏิบัติดูแลรักษาพืชผักและไม้ผลในระหว่างการเจริญเติบโตในระบบการเพาะปลูกที่ดีควรมีการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอย่างเคร่งครัด	9 (9)	91 (91)
8. การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีถือเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำไม่ให้ปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร	9 (9)	91 (91)

ตาราง 19 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริม ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	ผลการตอบคำถาม (n=100)	
	ตอบผิด คน(ร้อยละ)	ตอบถูก คน(ร้อยละ)
9. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะไม่ใช้ปุ๋ยและสารเคมี ทางการเกษตรเลย	25 (25)	75 (75)
10. กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นบทบาทที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องดำเนินการให้เกษตรกรทั้งหมด	52 (52)	48 (48)
11. กิจกรรมการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี คือ การทำให้เกิด ความสมดุลของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม	15 (15)	85 (85)
12. การผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะส่งผลดีแก่ผู้ปลูก ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม	2 (2)	98 (98)
13. โครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นโครงการตาม แผนนโยบายของโครงการหลวง	6 (6)	94 (94)
14. การขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทางการเกษตรสามารถช่วยแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในฤดูแล้งได้วิธีหนึ่ง	8 (8)	92 (92)
15. เกษตรกรสามารถทำการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีได้โดย ไม่ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ	37 (37)	63 (63)
16. การรวมกลุ่มในการสร้างตราสินค้าเกษตรเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต และถือเป็นสิ่งสำคัญในการค้าปัจจุบัน	7 (7)	93 (93)

ตาราง 19 (ต่อ)

(n=100)

ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริม ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	ผลการตอบคำถาม	
	ตอบผิด คน(ร้อยละ)	ตอบถูก คน(ร้อยละ)
17. การกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีโดยการ ใช้สารเคมีเป็นวิธีการที่ดีที่สุด	29 (29)	71 (71)
18. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะช่วยลดปัญหาการ ปนเปื้อนสารเคมีในผลผลิตทางการเกษตรได้	7 (7)	93 (93)
19. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นวิธีการหนึ่งของการ พัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนตามนโยบายของโครงการหลวง	5 (5)	95 (95)
20. การส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะทำให้ เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น	1 (1)	99 (99)
	$\bar{X}=16.03$	Min-Max = 12-19 SD = 1.839

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

การวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามมีทั้งหมด 7 ด้าน แบ่งออกเป็นด้านละ 5 ข้อ รวมมีทั้งหมด 35 ข้อ จากนั้นนำค่าเฉลี่ยแต่ละด้านมาหาค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน และนำค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านที่ได้มาปรับเป็นระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรซึ่งมีทั้งหมด 4 ระดับ (ตาราง 20)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.09 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.28 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมา ด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.23 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.17 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.10 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.09 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 1.96 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง และด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 1.84 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ตาราง 20 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

(n=100)

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	\bar{X}	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	2.23	.845	ปานกลาง
2. ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	1.96	.888	ปานกลาง
3. ด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	2.10	.984	ปานกลาง
4. ด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	2.17	.936	ปานกลาง
5. ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	2.09	.961	ปานกลาง
6. ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	2.28	.894	มาก
7. ด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	1.84	1.034	ปานกลาง
รวม	2.09	.928	ปานกลาง

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านมีข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 2.23 มีรายละเอียดย่อยแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1.1 ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐหรือเอกชนในการวางแผนโครงการกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ก่อนดำเนินการ โครงการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

1.2 ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม การจัดเวทีร่วมกับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.90 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

1.3 ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐบาล หรือเอกชนในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ก่อนดำเนินการ ระหว่างและหลังดำเนินการ โครงการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

1.4 ได้เข้าร่วมวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการหลวงและเกษตรอำเภอสี่จังหวัดลำพูนรวมทั้งในพื้นที่บริวารใกล้เคียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

1.5 ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ตำบล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนในการให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจเกี่ยวกับการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก (ตาราง 21)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง

ตาราง 21 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและ
ไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐหรือเอกชนในการวางแผนโครงการกิจกรรมการปลูกพืช ในระบบการเพาะปลูกที่ดี(GAP) ก่อนดำเนินโครงการ	48 (48)	36 (36)	7 (7)	9 (9)	2.23	.930	มีส่วนร่วม ปานกลาง
2. ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม การจัดเวทีร่วมกับเกษตรกรและ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	28 (28)	44 (44)	18 (18)	10 (10)	1.90	.926	มีส่วนร่วม ปานกลาง
3. ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐบาล หรือเอกชนในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ก่อนดำเนินการ ระหว่างและหลังดำเนินการโครงการ	44 (44)	45 (45)	9 (9)	2 (2)	2.31	.720	มีส่วนร่วม มาก
4. ได้เข้าร่วมวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ รับผิดชอบของโครงการหลวงและเกษตรกรอำเภอตั้งจังหวัดลำพูนรวมทั้งในพื้นที่ บริวารใกล้เคียง	52 (52)	31 (31)	12 (12)	5 (5)	2.30	.870	มีส่วนร่วม มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

(n=100)

ด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
5. ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ตำบล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนในการให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจเกี่ยวกับการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	55	33	9	3	2.40	.778	มีส่วนร่วมมาก
	(55)	(33)	(9)	(3)			
รวม					2.23	.845	มีส่วนร่วมปานกลาง

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

2. ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 1.96 มีรายละเอียดย่อยแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดทำโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในที่ประชุมของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ตำบล หมู่บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.05 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

2.2 ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตต่างๆ ในกิจกรรมการปลูกในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับโครงการหลวง รวมทั้งหน่วยงานองค์กรของรัฐหรือเอกชน จัดขึ้นในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

2.3 ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ภาครัฐ เอกชนหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

2.4 ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ในการผลิตพืชเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในเงื่อนไขการผลิตที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ทางการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.92 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

2.5 ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการทำการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง เกษตรอำเภอ ภาคเอกชน และพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ตาราง 22)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอทางออกและการตัดสินใจเกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง

ตาราง 22 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดทำโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการ เพาะปลูกที่ดี (GAP) ในที่ประชุมของ โครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของ โครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชน	34 (34)	40 (40)	23 (23)	3 (3)	2.05	.833	มีส่วนร่วม ปานกลาง
2. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตต่างๆ ในกิจกรรมการปลูก ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับโครงการหลวง รวมทั้งหน่วยงานองค์กรของรัฐหรือ เอกชนจัดขึ้นในชุมชน	20 (20)	51 (51)	26 (26)	3 (3)	1.88	.755	มีส่วนร่วม ปานกลาง
3. ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน โครงการ กิจกรรมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูก ที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอภาครัฐ เอกชนหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ	27 (27)	44 (44)	19 (19)	10 (10)	1.88	.924	มีส่วนร่วม ปานกลาง
4. ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ในการผลิตพืชเศรษฐกิจต่างๆ ใน ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในเงื่อนไขการผลิตที่สัมพันธ์กับ สถานการณ์ทางการตลาด	33 (33)	34 (34)	25 (25)	8 (8)	1.92	.950	มีส่วนร่วม ปานกลาง

ตาราง 22 (ต่อ)

(n=100)

ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
5. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการทำการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง เกษตรอำเภอ ภาคเอกชน และพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ	40 (40)	35 (35)	18 (18)	7 (7)	2.08	.928	มีส่วนร่วม ปานกลาง
รวม					1.96	.888	มีส่วนร่วม ปานกลาง

หมายเหตุ

ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

3. ด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 2.10 มีรายละเอียดย่อแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

3.1 ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกรที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในโครงการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

3.2 ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวงของรัฐหรือเอกชน เกษตรกร ประชาชน และองค์กรเอกชน ในการทำกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

3.3 ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับโครงการหลวง สำนักงานงานเกษตรรวมทั้งหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนอื่นๆ ในถ่ายทอดความรู้และการขอความรู้เกี่ยวกับโครงการกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

3.4 ได้มีส่วนร่วมในการประสานงาน ร่วมมือกับโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ให้ความร่วมมือ สนับสนุน การร่วมเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) และกิจกรรมเกษตรอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.92 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

3.5 ได้มีส่วนร่วมในการร่วมมือกับหน่วยงานด้านการเกษตรของโครงการหลวง อื่นๆ ในการเสนอ ของบประมาณ และสินเชื่อในการปลูกพืชในระบบ GAP และกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ตาราง 23)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการประสานงาน เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง

ตาราง 23 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล
ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกรที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในโครงการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่	49 (49)	35 (35)	6 (6)	10 (10)	2.23	.951	มีส่วนร่วม ปานกลาง
2. ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวงของรัฐหรือเอกชน เกษตรกร ประชาชน และองค์กรเอกชนในการทำกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่	42 (42)	42 (42)	7 (7)	9 (9)	2.17	.910	มีส่วนร่วม ปานกลาง
3. ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับโครงการหลวง สำนักงานงานเกษตรรวมทั้งหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนอื่นๆ ในถ่ายทอดความรู้และการขอความรู้เกี่ยวกับโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป	57 (57)	23 (23)	10 (10)	10 (10)	2.27	1.003	มีส่วนร่วม มาก
4. ได้มีส่วนร่วมในการประสานงาน ร่วมมือกับโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อให้ความร่วมมือ สนับสนุน การร่วมเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) และกิจกรรมเกษตรอื่นๆ	34 (34)	40 (40)	10 (10)	16 (16)	1.92	1.041	มีส่วนร่วม ปานกลาง

ตาราง 23 (ต่อ)

ด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)		ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
5.	ได้มีส่วนร่วมในการร่วมมือกับหน่วยงานด้านการเกษตรของโครงการหลวง อื่นๆในการเสนอ ของงบประมาณ และสินเชื่อในการปลูกพืชในระบบ GAP และ กิจกรรมเกษตรอื่นๆในพื้นที่	33 (33)	36 (36)	18 (18)	13 (13)	1.89	1.013	มีส่วนร่วม ปานกลาง
	รวม					2.10	.984	มีส่วนร่วม ปานกลาง

(n=100)

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

4. ด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และ ไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 2.17 มีรายละเอียดย่อยแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี เช่น การเตรียมพื้นที่ การปฏิบัติดูแลรักษาในแปลงผลิตตามคำแนะนำอย่างเข้มงวดตามโปรแกรมการผลิตตลอดฤดูกาลผลิตในรอบปีที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

4.2 ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเรื่องการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

4.3 ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และโครงการหลวงเกี่ยวกับ การใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

4.4 ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพดินและน้ำในกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

4.5 ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุน แรงงานและปัจจัยการผลิตต่างๆเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยใช้ทุนส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ตาราง 24)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง

ตาราง 24 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และ ไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และ ไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี เช่น การเตรียมพื้นที่ การปฏิบัติดูแลรักษาในแปลงผลิตตามคำแนะนำอย่างเข้มงวดตาม โปรแกรมการผลิตตลอดฤดูกาลผลิตในรอบปีที่ผ่านมา	49 (49)	32 (32)	7 (7)	12 (12)	2.18	1.008	มีส่วนร่วม ปานกลาง
2. ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี(GAP)ในเรื่องการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค	46 (46)	41 (41)	6 (6)	7 (7)	2.26	.860	มีส่วนร่วม มาก
3. ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ โครงการหลวงเกี่ยวกับ การใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่	43 (43)	41 (41)	5 (5)	11 (11)	2.16	.950	มีส่วนร่วม ปานกลาง
4. ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพดินและน้ำในกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่	52 (52)	35 (35)	6 (6)	7 (7)	2.32	.874	มีส่วนร่วม มาก

ตาราง 24 (ต่อ)

(n=100)

ด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผัก และไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
5. ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุน แรงงานและปัจจัยการผลิตต่างๆเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยใช้ทุนส่วนตัว	32 (32)	43 (43)	12 (12)	13 (13)	1.94	.982	มีส่วนร่วม ปานกลาง
รวม					2.17	.935	มีส่วนร่วม ปานกลาง

หมายเหตุ

ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

5. ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 2.09 มีรายละเอียดย่อยแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

5.1 ได้มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ใน โครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีช่วยกันรักษาโครงสร้างพื้นฐาน โรงคัดผลผลิต สิ่งก่อสร้าง ถนน ปัจจัยการผลิต วัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตรที่เป็นของส่วนรวมจากการสนับสนุนของโครงการหลวง หน่วยงานรัฐหรือเอกชน ส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.01 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

5.2 ได้มีส่วนร่วมในการนำตัวอย่างดินและน้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพดินน้ำ ธาตุอาหารในดินและคุณภาพของน้ำที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยการนำส่งตัวอย่างดิน น้ำและผลผลิตพืชให้หน่วยงานต่างๆตรวจสอบตามวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

5.3 ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรเช่นรวมกับพัฒนาที่ดินในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในกลุ่มรับรู้และดูแลรักษาทรัพยากรทางการเกษตรในพื้นที่เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

5.4 ได้มีส่วนร่วมในประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้เกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริมของโครงการหลวงสำนักงานเกษตรอำเภอ ใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.09 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

5.5 ได้มีส่วนร่วมในการเสนอ วางกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับ การจำหน่ายพืชผลทางการเกษตรระบบการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวง เจ้าหน้าที่รัฐหรือเอกชน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรทางการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ตาราง 25)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง

ตาราง 25 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. ได้มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีช่วยกันรักษาโครงสร้างพื้นฐาน โรงคัดผลผลิต สิ่งก่อสร้าง ถนน ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรที่เป็นของส่วนรวมจากการสนับสนุนของโครงการหลวง หน่วยงานรัฐหรือเอกชน	37 (37)	41 (41)	8 (8)	14 (14)	2.01	1.010	มีส่วนร่วม ปานกลาง
2. ได้มีส่วนร่วมในการนำตัวอย่างดินและน้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพดินน้ำ ธาตุอาหารในดินและคุณภาพของน้ำที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยการนำส่งตัวอย่างดิน น้ำและผลผลิตพืชให้หน่วยงานต่างๆตรวจสอบตามวัตถุประสงค์	48 (48)	37 (37)	8 (8)	7 (7)	2.26	.883	มีส่วนร่วม มาก
3. ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรเช่น รมกับพัฒนาที่ดิน ในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในกลุ่มรับรู้และดูแลรักษาทรัพยากรทางการเกษตรในพื้นที่เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น	41 (41)	42 (42)	12 (12)	5 (5)	2.19	.837	มีส่วนร่วม ปานกลาง
4. ได้มีส่วนร่วมในประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้เกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริมของโครงการหลวงสำนักงานเกษตรอำเภอใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย ฯลฯ	41 (41)	39 (39)	8 (8)	12 (12)	2.09	.985	มีส่วนร่วม ปานกลาง

ตาราง 25 (ต่อ)

(n=100)

	ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
5. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอ วางกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับ การ จำหน่ายพืชผลทางการเกษตรระบบการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวง เจ้าหน้าที่รัฐหรือเอกชน รวมทั้งการใช้ ทรัพยากรทางการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา		35 (35)	38 (38)	8 (8)	19 (19)	1.89	1.090	มีส่วนร่วม ปานกลาง
	รวม					2.09	.961	มีส่วนร่วม ปานกลาง

หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

6. ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 2.28 มีรายละเอียดย่อยแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับโครงการหลวงหน่วยงานรัฐหรือเอกชนทำให้เกษตรกรมี รายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงที่ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

2. การเข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวงหน่วยงานรัฐหรือเอกชนทำให้กลุ่มเกษตรกรและชุมชน ได้มีตลาดสินค้าเกษตรปลอดสารพิษกว้างขวางมากขึ้นจากที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก

3. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีส่วนทำให้ชุมชนได้มีแหล่งทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายและสามารถจะรักษาไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ในอนาคตได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

4. การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี(GAP) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทำให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดสารพิษและมีอำนาจในการต่อรองด้านการตลาดและสามารถลดความเสี่ยงในการผลิตทางการเกษตรได้อีกทางหนึ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

5. การเข้าร่วมกิจกรรมในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของเกษตรกรกับโครงการหลวงหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิต การปฏิบัติดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวพืชปลูกในระบบการเพาะปลูกที่ดีมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.37 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมมาก (ตาราง 26)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์เกษตรกรมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับมาก

ตาราง 26 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. การเข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับโครงการ หลวงหน่วยงานรัฐหรือเอกชนทำให้เกษตรกรมี รายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงที่ไม่ เข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี	54 (54)	32 (32)	9 (9)	5 (5)	2.35	.845	มีส่วนร่วม มาก
2. การเข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการ หลวง หน่วยงานรัฐหรือเอกชนทำให้กลุ่มเกษตรกรและชุมชนได้มีตลาดสินค้า เกษตรปลอดสารพิษกว้างขวางมากขึ้นจากที่ผ่านมา	53 (53)	25 (25)	19 (19)	3 (3)	2.28	.877	มีส่วนร่วม มาก
3. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีส่วนทำให้ชุมชนได้มีแหล่ง ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายและสามารถจะรักษาไว้ให้ชนรุ่น หลังได้ใช้ประโยชน์ในอนาคตได้	50 (50)	27 (27)	16 (16)	7 (7)	2.20	.953	มีส่วนร่วม ปานกลาง
4. การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี(GAP) ที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมทำให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ และมีอำนาจในการต่อรองด้านการตลาดและสามารถลดความเสี่ยงในการผลิตทาง การเกษตรได้อีกทางหนึ่ง	48 (48)	36 (36)	6 (6)	10 (10)	2.22	.949	มีส่วนร่วม ปานกลาง

ตาราง 26 (ต่อ)

(n=100)

	ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล	
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี				
5. การเข้าร่วมกิจกรรมในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของ เกษตรกรกับโครงการหลวงหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนทำให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการผลิต การปฏิบัติดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวพืชปลูกในระบบ การเพาะปลูกที่ดีมากขึ้น		56 (56)	30 (30)	9 (9)	5 (5)	2.37	.848	มีส่วนร่วม มาก	
	รวม					2.28	.894	มีส่วนร่วม มาก	
หมายเหตุ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก						
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง						
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย						
	ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม						

7. ด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวม 1.96 มีรายละเอียดย่อยแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

7.1 ได้มีส่วนร่วมในการติดตาม และ ประเมินผลการทำโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เช่น ปัญหาการผลิต สารพิษตกค้างจากการลักลอบใช้ของเกษตรกรบางราย รวมทั้งด้านการตลาด ฯลฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

7.2 ได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเกษตรกร ในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) หรือบุคคลทั่วไป เกี่ยวกับ การกระทำผิดระเบียบ ข้อบังคับในการทำการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

7.3 ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดฝึกอบรม และ ความสำเร็จที่เกี่ยวเนื่องกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและผู้เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.79 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

7.4 ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินคุณภาพของดินและน้ำในพื้นที่ปลูกผักและ ไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เช่น การส่งตัวอย่าง ให้และรับข้อมูล ร่วมประชุม ตรวจสอบผลวิเคราะห์ในพื้นที่ส่งเสริมร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.90 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

7.5 ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในผลสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานในพื้นที่ส่งเสริม โครงการหลวง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.70 คือ เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง (ตาราง 27)

จากการศึกษาโดยภาพรวมในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เกษตรกรมีส่วนร่วมใน โครงการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในระดับปานกลาง ถึงระดับน้อย ซึ่งหน่วยงานพัฒนาต้องมีการกระตุ้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในประเด็นนี้มากขึ้น

ตาราง 27 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

(n=100)

ด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืช ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
1. ได้มีส่วนร่วมในการติดตาม และ ประเมินผลการทำโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เช่น ปัญหาการผลิต สารพิษตกค้างจากการลักลอบใช้ของเกษตรกร บางราย รวมทั้งด้านการตลาด ฯลฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร	36 (36)	34 (34)	20 (20)	10 (10)	1.96	.984	มีส่วนร่วม ปานกลาง
2. ได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) หรือบุคคลทั่วไป เกี่ยวกับ การกระทำผิดระเบียบ ข้อบังคับในการทำการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี	35 (35)	30 (30)	21 (21)	14 (14)	1.86	1.054	มีส่วนร่วม ปานกลาง
3. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดฝึกอบรม และ ฐานที่ เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรและผู้เกี่ยวข้อง	30 (30)	32 (32)	25 (25)	13 (13)	1.79	1.017	มีส่วนร่วม ปานกลาง
4. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินคุณภาพของดินและน้ำในพื้นที่ปลูกผักและไม้ ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เช่น การส่งตัวอย่าง ให้และรับข้อมูล ร่วมประชุม ตรวจสอบผลวิเคราะห์ในพื้นที่ส่งเสริมร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้ที่เกี่ยวข้อง	39 (39)	26 (26)	21 (21)	14 (14)	1.90	1.077	มีส่วนร่วม ปานกลาง

ตาราง 27 (ต่อ)

(n=100)

ด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืช ในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี			
5. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในผลสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานในพื้นที่ส่งเสริมโครงการหลวง	27 (27)	32 (32)	25 (25)	16 (16)	1.70	1.039	มีส่วนร่วม ปานกลาง
รวม					1.84	1.034	มีส่วนร่วม ปานกลาง

หมายเหตุ

ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.26 - 3.00	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51 - 2.25	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.76 - 1.50	หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.0 - 0.75	หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม

การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัวว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับตัวแปรตามและมีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 13 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ รวมในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรการฝึกอบรมและศึกษาดูงานระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและการได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม่ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีเพื่อหาความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม่ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตนเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (สุชาติ, 2546)

ตาราง 28 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การมีส่วนร่วมของเกษตรกร		
	b	t	Sig
1. เพศ	.110	.992	.324
2. อายุ	-.010	-1.716	.090
3. ระดับการศึกษา	.110	.925	.357
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-.073	-2.283	.025*
5. รายได้รวม	7.010E-006	.739	.462
6. พื้นที่ถือครอง	.009	1.986	.050*
7. การได้รับข่าวสาร	-.001	-.251	.803
8. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	.018	1.257	.212
9. การเข้าร่วมกิจกรรมและประเพณี	.002	.159	.874
10. การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร	.097	1.996	.049*
11. การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน	.076	1.727	.088
12. ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน	.005	2.880	.005*
13. การได้รับประโยชน์	1.147	7.613	.000**
ค่าคงที่	.155	.402	.689
R ²		.573	57.3%
F		8.880	
Sig. F		.000	

หมายเหตุ * มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

จากผลการวิเคราะห์ในตาราง 28 สรุปได้ว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใน

พื้นที่และการได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีและการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่และการได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี จะมีผลต่อคะแนนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี ประมาณ 57.30 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือนจะมีความสนใจและให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมทางการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองน้อยกว่าหรือไม่มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเลยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรยุทธ (2544) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่าจำนวนพื้นที่ทำกินเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในส่วนของ การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์หรือเคยเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรจะให้ความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการด้านการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เคยมีประสบการณ์หรือผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปฏิภรณ์ และประภาพร (2555) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ในการทำการเกษตรของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในประเด็นด้านการติดตามและประเมินผล โครงการส่งเสริมการเกษตรของเทศบาลตำบลสันผีเสื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.04 สำหรับระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีช่วงเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ยาวนานจะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมากกว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนน้อยกว่าหรือเกษตรกรที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของเอกสิทธิ์ (2545) ซึ่งได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในตำบล มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาด้านการได้รับประโยชน์จาก

การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกร พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอธิบายได้ว่า เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์มากจะมีความกระตือรือร้นและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกพืชผักและไม้ผลรวมทั้งในโครงการส่งเสริมอื่นๆ เพราะนอกจากจะได้รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตแล้วเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังได้สิทธิประโยชน์ในด้านอื่นๆตามมา เช่น การจัดสรรโควตาพืชปลูก การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และการให้โอกาสไปศึกษาดูงานทั้งในและนอกสถานที่ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของระวี (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร พบว่า มีผลในเชิงลบหรือตรงข้าม ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ ทศณี (2557) ซึ่งได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสถี อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมต่อโครงการส่งเสริมการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสถี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .03

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีสามารถนำมาพยากรณ์คะแนนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมการถดถอยพหุระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี ได้ดังนี้

$$Y = a + b_4x_4 + b_6x_6 + b_{10}x_{10} + b_{12}x_{12} + b_{13}x_{13}$$

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี = $0.155 + -0.073$ (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน) + 0.009 (พื้นที่ถือครองในครัวเรือน) + 0.097 (การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร) + 0.005 (ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน) + 1.147 (การได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผล) สามารถอธิบายได้ว่า ถ้าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงจากสมการ 1 คะแนน จะทำให้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีเปลี่ยนแปลงไป -0.073 คะแนน โดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงข้าม ส่วนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป 1

คะแนนจะทำให้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีเปลี่ยนแปลงไป 0.009 คะแนน โดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนนจะทำให้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีเปลี่ยนแปลงไป 0.097 คะแนน โดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ด้านระยะเวลาการถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนนจะทำให้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีเปลี่ยนแปลงไป 0.005 คะแนน โดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน ในส่วนของการได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผลของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป 1 คะแนนจะทำให้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีเปลี่ยนแปลงไป 1.147 คะแนน โดยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม พบว่า

ปัญหา อุปสรรคที่สำคัญของเกษตรกรต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการพัฒนาที่ระบุ ได้แก่

1. เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หน่วยงานจัดขึ้นเนื่องจากมีเวลาน้อยต้องปฏิบัติงานในแปลงนอกจากเป็น โครงการที่สำคัญและมีผลตอบแทนจากการเข้าร่วมเกษตรกรจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ
2. โครงการที่หน่วยงานพัฒนาจัดขึ้นบางโครงการจัดขึ้นในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมทำให้เกษตรกรหรือคนในชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมได้เนื่องจากมีคนจำกัดในครัวเรือนอีกทั้งต้องมีการทำกิจกรรมหลายอย่างในช่วงเวลาเดียวกันแต่ถ้าไม่ติดอะไรก็สามารถจะเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นได้
3. หน่วยงานที่จัดกิจกรรมต่างๆขึ้นขาดการประชาสัมพันธ์และชี้แจงถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ นอกจากนี้ยังไม่มีกำหนดโครงการไว้ล่วงหน้า ทำให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมน้อยทั้งที่ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรมที่จัดขึ้น โดยเฉพาะ โครงการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง
4. การขาดความรู้ความเข้าใจในโครงการที่จัดขึ้นในหลายโครงการทำให้คนในชุมชนไม่กล้าเข้าไปมีส่วนร่วมหรือถ้าเข้าไปร่วมก็ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมกับโครงการพัฒนาต่างๆ ดังนี้

1. โครงการต่างๆที่หน่วยงานพัฒนาจัดขึ้นทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการพัฒนาในด้านต่างๆในชุมชนควรเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
2. ในการจัดทำโครงการต่างๆในชุมชนหรือท้องถิ่นหน่วยงานที่จัดทำโครงการควรมีการประชาสัมพันธ์และชี้แจงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเมื่อเข้าร่วมโครงการและควรกระตุ้นให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุด
3. หน่วยงานพัฒนาควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรหรือคนในพื้นที่เกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่างๆและสามารถจะดำเนินการเองได้หลังจากสิ้นสุดโครงการนั้นๆ
4. ในการพัฒนาชุมชน ด้านต่างๆหน่วยงานพัฒนาควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชนโดยผ่านผู้นำท้องถิ่นหรือตัวแทนของคนในชุมชนและให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดและวางแผนการดำเนินงานในโครงการต่างๆมากขึ้น

ตอนที่ 6 การสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร ในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

การศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมหลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีจำนวน 100 คน และจากการศึกษา สภาพการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในประเด็นการมีส่วนร่วมทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ การเสนอทางออกและตัดสินใจ การประสานงาน การปฏิบัติ การดูแลรักษา การได้รับประโยชน์และการมีส่วนร่วมในประเด็นด้านการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ซึ่งยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและการได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผล หลังจากได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นจากผลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน เพื่อ

ดำเนินการวิจัยในการสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร โดยพิจารณาคุณสมบัติของเกษตรกร ดังนี้

1. เป็นเกษตรกรที่ลงทะเบียนผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
2. เป็นเกษตรกรที่มีความสมัครใจในการเข้าร่วมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัยคือในปี พ.ศ. 2558
3. เป็นเกษตรกรที่อาศัยและตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน
4. มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินการวิจัยตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้โดยได้รับการชี้แจงล่วงหน้าก่อนดำเนินโครงการวิจัย
5. มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คนในช่วงเวลาของการวิจัยและมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนมากกว่า 17 ไร่
6. ได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีโดยมีการจำหน่ายผลผลิตผ่านระบบตลาดโครงการหลวง

7. เข้าร่วมโครงการโดยความสมัครใจและไม่มีเงื่อนไขใดๆผูกมัดหลังสิ้นสุดการวิจัย

คณะทีมวิจัยประกอบด้วยนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลและพืชผักของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มและเกษตรกรในพื้นที่ จำนวนรวม 20 คน หลังจากนั้นได้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ร่วมกระบวนการทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า การดำเนินการสามารถเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของทุกคน แต่บางช่วงระยะเวลาของการวิจัยอาจมีผู้เข้าร่วมไม่เต็มจำนวนที่กำหนดไว้ แต่ก็จะให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้ในภายหลัง ผลการสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและภาคีพัฒนาในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ดังนี้

1. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1 เพื่อพบปะและปรึกษาหารือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทีมวิจัยทุกคน โดยให้กลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเลือกปลูกพืชผักและไม้ผล โดยจะให้เกษตรกรแจ้งความประสงค์เพื่อเข้าร่วมโครงการตามความสมัครใจ ในการนี้มีผู้ร่วมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน โดยเป็นเกษตรกรจำนวน 15 คนและนักวิจัย ผู้ช่วยวิจัยและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 1.1 นายประพันธ์ พานเหล็ก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผล
- 1.2 นายณัฐพงษ์ คำต้อ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมพืชผัก

1.3 นายปลพ จีรัตน์	ผู้ช่วยนักวิจัย
1.4 นางสาวศุทธิดา มิ่งสกุล	ผู้ช่วยนักวิจัย
1.5 นายพฤษสรณ์ เครือคำ	นักวิจัย
1.6 นายบุญมี เงินคำ	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.7 นายอุดม กุลสัมพันธ์	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.8 นางแดง สุนันดา	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.9 นางอรวรรณ กาบเกตุ	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.10 นานอุดม มุตมา	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.11 นางอำภา เป็งอ้อย	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.12 นางแก้ว มิแฮ	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.13 นายสุธินันท์ ผานาม	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.14 นางสาวเป็ยทิพย์ รัตนพรหม	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.15 นายประหยัด ยุทธิยา	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.16 นายอมรเทพ ล่องธารา	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.17 นางพินิตย์ ปวนคำมา	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.18 นางเนตรดาว สมฝัน	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.19 นางนิรมล ชัดสงคราม	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
1.20 นางอนงค์พร ศรีใจแก้ว	เกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ผลการดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1 ได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ซึ่งในเบื้องต้นเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้มีการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้มาบ้างแล้วในพื้นที่ของศูนย์จึงเป็นขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากและเกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักมักคุ้นกันดีอยู่แล้ว โดยทุกคนพร้อมใจและร่วมกันให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สำหรับเกษตรกรรายอื่นก็สามารถเข้าร่วมนั่งรับฟังการประชุมได้แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นเนื่องจากติดภาระกิจส่วนตัว ในการประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี การบันทึกข้อมูลและการปฏิบัติงานในแปลงปลูก เป็นต้น ในส่วนของแผนการผลิตพืชนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่จะให้ศูนย์พิจารณาวางแผนในระบบใหญ่หรือรับนโยบายมาจากงานไม้ผลส่วนกลางและงานส่งเสริมผักส่วนกลางแล้วมาแจ้งให้เกษตรกรทราบในภายหลัง ในการนี้ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกันและจะนัดประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมาและร่วมวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผลตามขนาดพื้นที่ของเกษตรกรซึ่งเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีการปรึกษาหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมพืชผักและไม้ผลและร่วมกันเสนอทางออกและตัดสินใจในเรื่องการผลิตพืชแต่ละชนิด การจัดประชุมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 2.1 ให้เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นในการจัดการผลิตพืชผักและไม้ผลในระบบ GAP
- 2.2 มีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมา
- 2.3 ร่วมกันวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี
- 2.4 ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาจากการผลิตพืชในปีที่ผ่านมา

ผลการจัดการประชุม ทีมวิจัยได้กระตุ้นให้เกษตรกรมีการเสนอความคิดเห็นเป็นรายบุคคลทุกคนแต่จากการสังเกตโดยภาพรวมยังมีเกษตรกรบางคนไม่ค่อยกล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็น ต้องได้รับการสอบถามในประเด็นต่างๆ โดยซ้ำหลายครั้งในลักษณะวนรอบวงจึงจะตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์ที่ทีมวิจัยต้องการ ในที่ประชุมครั้งนี้ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาจากการผลิตที่ผ่านมาซึ่งปัญหาที่พบได้แก่ 1) ปัญหาโรคและแมลงทำลายพืชปลูก 2) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการผลผลิต ไม้ผลเข้มเกินไป 3) ปัญหาการติดตามงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเนื่องจากพื้นที่ของเกษตรกรอยู่ไกลกัน 4) ปัญหาเรื่องผลผลิตไม่ได้ตามเกรดและโครงการหลวงไม่รับซื้อผลผลิตที่ตกเกรด 5) เกษตรกรบางรายไม่ดูแลเอาใจใส่ส่วนทำให้ได้ผลผลิตไม่มีคุณภาพดี 6) ปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตและเงินทุน แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ประชุมระบุดังนี้ คือ 1) โครงการหลวงควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในผักและผลไม้ 2) ควรพิจารณาคัดเกรดให้มีความยืดหยุ่นและรับซื้อผลผลิตที่ตกเกรดเพื่อการแปรรูป 3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตามงานอย่างใกล้ชิดมากขึ้น 4) ควรกระตุ้นให้เกษตรกรมีการจัดการสวนให้ดีขึ้นโดยจัดประกวดผลผลิตทุกปี เป็นต้น 5) ควรสนับสนุนปัจจัยการผลิตและจัดเก็บค่าปัจจัยการผลิตหลังการจำหน่ายผลผลิตแล้ว 6) ควรสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ หรือประสานหน่วยงานอื่นร่วมให้ความช่วยเหลือ เช่น ธกส. เป็นต้น

การจัดประชุมครั้งนี้ทำให้เกษตรกรและผู้ร่วมสร้างกระบวนการมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นและทุกคนสามารถพูดคุยเรื่องส่วนตัวและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้ทั้งที่เกี่ยวข้อกับงานส่งเสริมการผลิตและการตลาดพืชปลูกและเรื่องส่วนตัวต่างๆ และหลังเสร็จสิ้นการประชุมทางคณะได้เข้าเยี่ยมชมแปลงตัวอย่างการปลูกมะม่วงในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มซึ่งใช้เวลาไม่นานนักก็แยกกันไป แต่จะประสานงานทางไลน์กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลของศูนย์พระบาทห้วยต้มเพื่อนัดวันประชุมกันอีกครั้งต่อไป

3. การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตัดสินใจร่วมกันระหว่างหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและกลุ่มเกษตรกรในการนำแผนไปปฏิบัติซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตพืชรวมของมูลนิธิโครงการหลวงทั้ง 38 แห่งและสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานประจำปีของงานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชผักและไม้ผลของมูลนิธิโครงการหลวง

หลังจากมีการวางแผนงานการผลิตในการประชุมครั้งที่สองแล้วทีมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้นำแผนการดำเนินงานการผลิตพืชผักและไม้ผลไปเสนอให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มพิจารณาครั้งสุดท้ายซึ่งในครั้งนี้มีเพียงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลและเกษตรกรบางคนเท่านั้นที่ร่วมในการดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์และทีมวิจัยซึ่งมีจำนวน 13 คนที่เข้าร่วมประชุมแต่ผู้ไม่เข้าร่วมก็ได้แจ้งเหตุผลความจำเป็นเนื่องจากติดภาระกิจในตัวเมืองและติดภาระกิจอื่นๆจากการประชุมเพื่อตรวจสอบแผนการผลิตพบว่า ผลสรุปตามที่ประชุมเสนอแต่ปรับแผนการผลิตสำหรับเกษตรกรบางรายที่มีประวัติการจัดการผลิตพืชและการส่งผลผลิตไม้คั้นกในปีที่ผ่านมาจึงให้ลดปริมาณการผลิตลงสำหรับไม้ผลยืนต้นนั้นให้ปฏิบัติตามแผนการผลิตร่วมกับงานไม้ผลส่วนกลางอีกครั้งหนึ่งซึ่งได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลดำเนินการประสานงานผู้เกี่ยวข้อง

4. การปฏิบัติตามแผนการผลิตพืชแต่ละชนิดโดยความร่วมมือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการติดตามงานร่วมกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆในระหว่างการผลิตพืชชนิดนั้นๆ

ในโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีนั้นเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลาในการศึกษาวิจัยดังนั้น ทีมวิจัยจึงได้จัดกระบวนการส่งเสริมแบบมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม โดยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลจัดทำแผนการออกติดตามงานนอกพื้นที่อย่างชัดเจนและให้แจ้งเกษตรกรล่วงหน้าและให้ติดตามงานให้ครบทุก 15 สวนหรือ 15 แปลงในเกษตรกรแต่ละรายที่ร่วมกระบวนการสำหรับเกษตรกรรายอื่นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็ออกปฏิบัติงานตามปกติในช่วงที่ออกพื้นที่ติดตามงานงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะเน้นการปฏิบัติงานในประเด็น ดังนี้

4.1 ติดตามการปลูกและปฏิบัติดูแลรักษาพืชปลูกแต่ละชนิดของเกษตรกรทั้งการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีการตรวจเยี่ยมแปลงในระบบการเพาะปลูกที่ดี การบันทึกข้อมูลต่างๆในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรและปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกรด้วย

4.2 การออกติดตามงานในแปลงปลูกเพื่อหาปัญหา อุปสรรคในการผลิตในระหว่างนี้มีนักวิชาการจากส่วนกลางและนักอรักรักษาพืช จากศูนย์อรักรักษาพืช มูลนิธิโครงการหลวง ร่วมติดตาม

งานอย่างต่อเนื่องทุกเดือน และร่วมกับเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการผลิตในระหว่างที่มีการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่พบโรคไวรัสเสาวรสรส ผลเน่า และในการปลูกระยะม่วงพบโรคแอนแทรกโนสที่เกิดกับใบในช่วงฤดูฝน ทางคณะได้แนะนำวิธีการป้องกันกำจัดอย่างละเอียดและหากมีการระบาดในพื้นที่มากขึ้น ขอให้ประสานงานอารักขาพืชเพื่อวางแผนการป้องกันกำจัดอย่างเป็นระบบต่อไป

4.3 ติดตามการให้ผลผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักและไม้ผลประเภทเสาวรสรสรับประทานสดโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้คำแนะนำในการเก็บเกี่ยวผลผลิต การคัดเกรดก่อนส่งจำหน่าย ตลอดจนการขนย้ายผลผลิตส่งคัดบรรจุ เป็นต้น

4.4 ติดตามแผนการผลิตพืชของเกษตรกรโดยการลงสำรวจพื้นที่จริงประกอบกับตรวจสอบจากแผนการผลิตในการประชุมครั้งที่สองและสามร่วมกับหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมพืชผักและไม้ผล ตัวแทนเจ้าหน้าที่ไม้ผลหรือพืชผักจากส่วนกลางและกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกันและต้องเหมาะสมกับแรงงานที่มีในครัวเรือนด้วย

4.5 ให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆแก่เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีซึ่งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกรทั้งทางตรงและทางอ้อม ใช้วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคลและแบบกลุ่ม เป็นต้น

5. การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีและนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานในแปลงปลูกที่มีการปฏิบัติดูแลรักษาดีทั้งในและนอกพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

ในกระบวนการและขั้นตอนนี้จะเน้นให้เกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลในพื้นที่ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบการเพาะปลูกที่ดีข้อกำหนดและเงื่อนไขต่างๆสำหรับการปลูกพืชในระบบนี้ ตลอดจนได้เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ เรื่อง การปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชปลูกแต่ละชนิดในระบบการเพาะปลูกที่ดี ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรเข้าร่วมจำนวนมาก รวมทั้งเกษตรกรที่เข้าร่วมพัฒนาการมีส่วนร่วมกับทีมวิจัย หลังจากฝึกอบรมในภาคบรรยายช่วงเช้าแล้ว ในช่วงบ่ายทางทีมวิจัยได้นำเกษตรกรไปศึกษาดูงานในแปลงปลูกเสาวรสรสรับประทานสดในพื้นที่ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึงระหว่างเจ้าของแปลงเสาวรสรสรับประทานสดกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์และเกษตรกรที่ร่วมศึกษาดูงานในครั้งนี้

6. การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีโดยความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและกลุ่มเกษตรกร

การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในขั้นตอนนี้หลังจากที่มีการดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่งแล้วจะให้เกษตรกรที่เข้าร่วมที่มีวิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลของศูนย์ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่แปลงปลูกพืชชนิดต่างๆของเกษตรกรและในพื้นที่โรงคัดบรรจุผลผลิตของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มในช่วงเวลาที่เกษตรกรมาส่งผลผลิตพืชผักและไม้ผล สำหรับลักษณะการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานนั้นนอกจากการสังเกตและยังมีการซักถามประเด็นต่างๆเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดพืชปลูกและส่วนใหญ่จะไม่พบปัญหามากนัก ในขั้นตอนนี้จะดำเนินการร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับกลุ่มเกษตรกรแต่เป็นไปในลักษณะไม่เป็นทางการแต่จะเน้นให้เกษตรกรทราบถึงวิธีการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นขั้นตอนการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัด ลำพูน ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการหรือรูปแบบการส่งเสริมหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ เนื่องจากในบางกระบวนการที่มีวิจัยได้ถอดบทเรียนจากประสบการณ์ในการดำเนินงานส่งเสริมในหลายพื้นที่ซึ่งในการนำกระบวนการมีส่วนร่วมจากผลการวิจัยนี้ไปใช้ในพื้นที่ต่างๆต้องอาศัยการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATION AND RECOMMENDATIONS)

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม 2) เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม 4) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกับโครงการหลวงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 5) เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ที่ใช้ในการศึกษาในเชิงปริมาณ คือ เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน จำนวน 100 คน จากการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีคำนวณจากสูตร Taro Yamane จากประชากรทั้งหมดประชากรทั้งหมด 132 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความสัมพันธ์การวิเคราะห์พหุคูณด้อย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรให้มีการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผล ภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำเกษตรกร หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และเกษตรกรที่ทำการเกษตรภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จำนวน 20 คน

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษาเลย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4-5 คน มีสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือนระหว่าง 1-3 คน มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนระหว่าง 1-2 คน มีรายได้รวมในครัวเรือนระหว่าง 5,001-1,0000 บาทต่อเดือน มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือน 16 ไร่ขึ้นไป มีพื้นที่ทำการเกษตร 16 ไร่ขึ้นไป ไม่มีพื้นที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเอง มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ ระหว่าง 1-10 ครั้งต่อเดือน มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ระหว่าง 1-5 ครั้งต่อเดือน มีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน ระหว่าง 1-5 ครั้งต่อปี มีการเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร ระหว่าง 1-2 ครั้งต่อปี การเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร ระหว่าง 1-2 ครั้งต่อปี มีระยะเวลาการตั้งบ้านเรือนระหว่าง 41 - 60 ปี เกษตรกรได้รับผลประโยชน์ในระดับมาก

ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เข้าใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79 โดยเฉลี่ยตอบถูก 16 ข้อ จากทั้งหมด 20 ข้อ

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.09 จากทั้งหมด 35 ข้อ แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.28 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก จากทั้งหมด 5 ข้อ ด้านที่ 2 ด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.23 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง จากทั้งหมด 5 ข้อ ด้านที่ 3 ด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี

(GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.17 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง จากทั้งหมด 5 ข้อ ด้านที่ 4 ด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.10 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง จากทั้งหมด 5 ข้อ ด้านที่ 5 ด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 2.09 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง จากทั้งหมด 5 ข้อ ด้านที่ 6 ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 1.96 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง จากทั้งหมด 5 ข้อ และด้านที่ 6 ด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีค่าเฉลี่ย 1.84 มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง จากทั้งหมด 5 ข้อ

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ซึ่งตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม มี 5 ตัวแปร ดังนี้

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
2. พื้นที่ถือครองในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
3. การเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
4. ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5. การได้รับประโยชน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม พบว่า

ปัญหา อุปสรรค

1. เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หน่วยงานจัดขึ้นเนื่องจากมีเวลาน้อยต้องปฏิบัติงานในแปลง
2. โครงการบางอย่างจัดขึ้นในช่วงเวลาไม่เหมาะสมทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าร่วมได้
3. หน่วยงานขาดการประชาสัมพันธ์และชี้แจงถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1. โครงการที่จะจัดขึ้นควรเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม
2. มีการประชาสัมพันธ์และชี้แจงถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อเข้าร่วมโครงการ
3. หน่วยงานควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

การสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี

กระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ดังนี้

1. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1 เพื่อพบปะและปรึกษาหารือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทีมวิจัยทุกคน โดยให้กลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเลือกปลูกพืชผักและไม้ผล

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานที่ผ่านมาและร่วมวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผลตามขนาดพื้นที่ของเกษตรกร ซึ่งเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีการปรึกษาหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมพืชผักและไม้ผลและร่วมกันเสนอทางออกและตัดสินใจในเรื่องการผลิตพืชแต่ละชนิด

3. การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตัดสินใจร่วมกันระหว่างหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและกลุ่มเกษตรกรในการนำแผน ไปปฏิบัติซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตพืชรวมของมูลนิธิโครงการหลวงทั้ง 38 แห่งและสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานประจำปีของงานพัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชผักและไม้ผลของมูลนิธิโครงการหลวง

4. การปฏิบัติตามแผนการผลิตพืชแต่ละชนิดโดยความร่วมมือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการติดตามงานร่วมกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการติดตามงานร่วมกับเกษตรกรในระหว่างการผลิตพืชชนิดนั้นๆ

5. การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีและนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานในแปลงปลูกที่มีการปฏิบัติดูแลรักษาดีทั้งในและนอกพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

6. การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีโดยความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและกลุ่มเกษตรกร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผลการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ทำให้เกิดผลดังนี้

1. ผลของการพัฒนาตามกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี คือ การที่กลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการมีส่วนร่วมหลังจากที่ได้ทำงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวที่เหมาะสมทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ได้ดี

2. กลุ่มเกษตรกรสามารถร่วมกันคิด มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ วิเคราะห์ นำเสนอปัญหา การเสนอทางออกและการตัดสินใจ การประสานงาน ร่วมวางแผนโครงการ ร่วมปฏิบัติตามแผน มีการดูแลรักษา และร่วมกันได้รับผลประโยชน์จากโครงการส่งเสริมนั้นๆ ตลอดจนเกษตรกร

มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

3. กลุ่มเกษตรกรเกิดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น และสามารถปฏิบัติกิจกรรมทางการเกษตรได้มากขึ้นทั้งในการดำเนินงานในปัจจุบันและในอนาคต

4. กลุ่มเกษตรกรได้ตระหนักถึงประโยชน์ของการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะเป็นผู้ให้การสนับสนุน และเกษตรกรเล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมและการติดตามประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มเพิ่มมากขึ้น

5. ทีมวิจัยและเกษตรกรที่ร่วมโครงการร่วมมือกันในการปฏิบัติงานส่งเสริมและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากขึ้นและเนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและงบประมาณการวิจัยจึงไม่สามารถดำเนินการทดสอบกระบวนการมีส่วนร่วมที่สร้างขึ้นได้ ดังนั้นในการต่อยอดการดำเนินงานต่อไปควรมีการนำกระบวนการนี้ไปใช้ในพื้นที่ต่างๆมากขึ้น

กล่าวได้ว่าเกษตรกรที่ร่วมกันสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีได้มีประสบการณ์ในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งของกลุ่มมากขึ้น ส่วนสมาชิกในชุมชนอื่นๆ ใกล้เคียงจะได้รับการกระตุ้นและมีต้นแบบให้เกิดความตระหนักในการวิเคราะห์วางแผนร่วมกัน มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ การดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ และสุดท้ายจะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีส่วนร่วมในด้านการปรึกษาหารือ การเสนอทางออกและการตัดสินใจ การประสาน การปฏิบัติตามแผนการผลิต การดูแลรักษา การได้รับผลประโยชน์ การติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริม โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในพื้นที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานในโครงการต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษารั้งนี้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มากจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดีมากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่จำนวนสมาชิกน้อยกว่า

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการจัดทำโครงการพัฒนาในพื้นที่นักพัฒนาควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรทุกครัวเรือนเท่าเทียมกัน ซึ่งจากประสบการณ์การทำงานส่งเสริมพัฒนาที่ผ่านมาพบว่า แม้ว่าในครัวเรือนเกษตรกรจะมีจำนวนคนน้อยแต่ก็มีการแบ่งหน้าที่กันปฏิบัติงานหรือส่งสมาชิกในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับหน่วยงานพัฒนาอย่างสม่ำเสมอซึ่งส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำครอบครัว

2. จากผลการศึกษาค้นคว้า พื้นที่ถือครองในครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ทำการเกษตรทั้งปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์มากจะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมด้านการเกษตรและการพัฒนาอาชีพมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนน้อยกว่า ดังนั้นในการจัดทำโครงการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ควรมีการพิจารณาขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนเกษตรกรประกอบการส่งเสริมและการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้สอดคล้องกัน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการเลือกกิจกรรมทางการเกษตรที่ให้ผลตอบแทนคุ้มค่าในพื้นที่จำกัดเนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรมีพื้นที่น้อยลง

3. จากผลการศึกษาค้นคว้า การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจการเกษตรมากจะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรน้อยกว่า ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการจัดทำโครงการพัฒนาและส่งเสริมใดๆในพื้นที่หรือชุมชนหน่วยงานหรือนักพัฒนาควรมีการกระตุ้นและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าร่วมมากที่สุดในระยะแรกเพื่อให้เขามีประสบการณ์และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

4. จากผลการศึกษาค้นคว้า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ยาวนาน จะเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆร่วมกับพื้นที่ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่น้อยกว่า ดังนั้นในการจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆต้องชี้ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ชุมชนหรือท้องถิ่นจะได้รับและความสำเร็จต่างๆที่เกิดจากผลการพัฒนาจะคงอยู่ในพื้นที่ต่อไป

5. จากผลการศึกษาครั้งนี้ การได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผล มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผล ภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์มาก จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมมากกว่าเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์น้อยหรือไม่ได้รับประโยชน์เลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการจัดทำโครงการพัฒนาและส่งเสริมใดๆในพื้นที่หรือชุมชนหน่วยงานหรือนักพัฒนาควรชี้ให้บุคคลเป้าหมายทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ หลังสิ้นสุดโครงการและต้องมีการดำเนินงานให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ทั่วถึงในทุกครัวเรือน

6. จากผลการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีบางประเด็นการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะ การมีส่วนร่วมในประเด็นการติดตามและประเมินผลโครงการ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอว่าในการจัดทำโครงการพัฒนาใดๆ ควรให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆครบทุกขั้นตอน รวมทั้งควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นผ่านการจัดทำโครงการพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนในชุมชนและหน่วยงานพัฒนาต่อไป

7. หน่วยงานพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการวางแผน โครงการงานพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอื่นๆที่มีความแตกต่างของชนเผ่าที่มีความหลากหลายมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 57 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกตัวแปรอิสระที่เหมาะสมมากขึ้นเพื่ออธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ดียิ่งขึ้น

3. ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งต่อไปควรเลือกกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายของชนเผ่า และมีการเปรียบเทียบในพื้นที่มากกว่าหนึ่งแห่ง

4. ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควรใช้เวลาในการศึกษามากกว่าหนึ่งปี เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการปลูกพืชชนิดต่างๆ ภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) หรือการปลูกพืชในระบบอื่นๆให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

5. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรไปใช้ทดสอบในพื้นที่อื่นๆให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฐิน ศรีมงคล. 2542. การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาเกษตร. เชียงใหม่: ศูนย์สารสนเทศ
ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรีช น้อยผา. 2544. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของ
ของยาเสพติด: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท. สถาบันบัณฑิตพัฒนาศาสตร์.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น. 2553. การพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัดดีพรีนท์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. 2548. การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
พระปกเกล้า.
- ทองคุณ หงส์พันธ์. ม.ป.ป. การศึกษากับการพัฒนา: แนวความคิดทฤษฎีและวิธีปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- นำชัย ทนุผล. 2533. ภาวะการณำของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
เชียงใหม่: สถาบันเกษตรแม่โจ้
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2534. ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาชนบท. น.73-118. ใน เอกสารการสอน
ชุดวิชาการพัฒนาชนบท หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- _____. 2550. แนวคิดทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย.
- ปรีชาติ วลัยเสถียร. 2554. กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม. เอกสารประกอบการสัมมนา
พลังร่วมสร้าง: กระทรวงพัฒนาสังคม ครั้งที่ 2 ภาคเหนือ, กระทรวงแรงงานและ
สวัสดิการสังคม
- ปรีชญา เวสารัช. 2528. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณี วันชัย. 2557. ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการผลิต
เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พัชราภรณ์ เพชรทอง. 2551. การยอมรับการปฏิบัติตามระบบการผลิตเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเงาะ ของเกษตรกร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ เตชะรัตน์. 2557. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภาคภูมิ คาราพงษ์. 2548. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโรงเรียนเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิโครงการหลวง. 2548. คู่มือระบบการเพาะปลูกที่ดี : GAP ไม้ผล. แหล่งที่มา <http://agebook.lib.ku.ac.th/ebooks/2016/20160016/index.html#1/z>
- _____. (ม.ป.ป.). ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://royalprojectthailand.com/prabathhuaytom> (22 สิงหาคม 2559).
- มงคล ชาวเรือ. 2527. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. [อัดสำเนา]. พระนครศรีอยุธยา: วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา.
- รุ่งอรุณ ทาวรรณะ. 2554. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพบ้านต้นผึ้ง ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2551. การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร.
- สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์. (ม.ป.ป.) ผักปกติ (GAP). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.royal-inthanon.com/Product/GAP> (23 สิงหาคม 2559).
- เสถียร เชยประดับ. 2528. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. 2539. การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุนทร โคนิม. 2522. ผลกระทบของการพัฒนาในแง่ภูมิของจิตวิทยาสังคม. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, 19(3), 374-396.
- สนธยา พลศรี. 2547. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. 2540. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. 2551. การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคม
เข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: นิวส์ เมคเกอร์ จำกัด.
- ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. (ม.ป.ป.). แผนที่พื้นที่อำเภอสี จังหวัดลำพูน. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://www.amphoe.com/view.php?file=map1157614179&path=picture/52> (21 สิงหาคม 2559).
- อนุชาติ พวงสำลี. 2542. ขบวนการประชาสังคมไทย:ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง.
กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุ้นดา นพคุณ. 2528. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา. ใน โอวาท สุทธนา
รักษ์ (บรรณาธิการ). การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชน.
กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.
- เอกราช บุญล้อมรักษ์. 2557. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่
เหมาะสมของผู้ปลูกกาแฟ ในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. การ
ค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Yamane, Taro. 1967. *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมปลูกพืชผัก
และไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม
อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

แบบสัมภาษณ์ที่.....

วัน เดือน ปี.....

ผู้สัมภาษณ์.....

คำชี้แจง

1. ผู้ให้สัมภาษณ์กรุณาทำเครื่องหมาย/ลงใน (/) หน้าข้อความที่เป็นจริงหรือเติมข้อความใน
ช่องว่างที่กำหนดไว้
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถือเป็นความลับ
3. แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชในระบบการ
เพาะปลูกที่ดี (GAP)

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการส่งเสริมปลูกพืชผักและไม้ผลใน
ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
ในการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการ
หลวงพระบาทห้วยต้ม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล

1..เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษา

() ต่ำกว่า ป.4

() ป.4 - ป.6

- () มัธยมศึกษาตอนต้น
- () มัธยมศึกษาตอนปลาย
- () อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- () ปริญญาตรี
- () อื่นๆ ระบุ.....
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนในปัจจุบันรวมทั้งตัวท่าน จำนวน.....คน
5. จำนวนสมาชิกวัยเรียนในครัวเรือนของท่านปัจจุบัน จำนวน.....คน
6. จำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนของท่านปัจจุบัน จำนวน.....คน
7. รายได้ไม่หักค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของท่านปัจจุบันต่อเดือนทั้งที่เป็นรายได้จากภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร จำนวน.....บาทต่อเดือน
8. พื้นที่ถือครองในครัวเรือนของท่านทั้งหมด จำนวน.....ไร่
- พื้นที่ทำการเกษตรรวม.....ไร่
- พื้นที่อาศัย.....ไร่
- พื้นที่ไม่ใช้ประโยชน์.....ไร่
- อื่นๆระบุ.....ไร่
9. การได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ต่างๆในรอบเดือนที่ผ่านมาท่านได้รับทราบข่าวสารบ้านเมืองในเรื่องต่างๆพอประมาณ โดยการนับเป็นจำนวนครั้ง.....ต่อเดือน
10. ท่านได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่โครงการหลวง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐบาลหรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆในรอบเดือนหรือไม่
- () ไม่เคย
- () เคยติดต่อจำนวน.....ครั้งต่อเดือน และเจ้าหน้าที่ได้แนะนำเรื่อง
-
-
-
11. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนในรอบเดือนที่ผ่านมาหรือไม่
- () ไม่เคย
- () เคยเข้าร่วม จำนวน.....ครั้ง กิจกรรมที่เข้าร่วมคือ

.....

 12. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรหรือการพัฒนาชุมชนอาชีพต่างๆที่โครงการหลวง
 กรมส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานของรัฐบาลจัดขึ้นในรอบเดือนที่ผ่านมาหรือไม่

() ไม่เคย

() เคยเข้าร่วม จำนวน.....ครั้ง กิจกรรมเกี่ยวกับ

.....

.....

 13. ท่านได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเกษตรทั้งในและนอกสถานที่ที่
 โครงการหลวง กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานอื่นๆจัดขึ้นในรอบปี
 ที่ผ่านมาหรือไม่

() ไม่เคย

() เคยเข้าร่วม จำนวน.....ครั้งในการฝึกอบรมและดูงานเรื่อง

.....

.....

 14. ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน และพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของท่าน
 จำนวน.....ปีนับตั้งแต่บรรพบุรุษ

15. โครงการหรือกิจกรรมด้านการเกษตรและการพัฒนาชุมชนอาชีพต่างๆที่ท่านและเพื่อน
 เกษตรกรในพื้นที่ได้เข้าร่วมกับโครงการหลวง กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
 หรือหน่วยงานของรัฐบาลในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ได้แก่

.....

.....

 16. ท่านคิดว่าปัจจัยในเรื่องใดบ้างที่ทำให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วม
 ในการทำกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ร่วมกับ หน่วยงานของรัฐหรือ
 หน่วยงานพัฒนาอื่นๆ

17. ท่านได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมในโครงการหรือกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเรื่องใดบ้าง

การได้รับประโยชน์	มาก	น้อย	ไม่ได้เลย
1. การเป็นแหล่งอาหารเพื่อการบริโภคที่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างทางการเกษตร			
2. การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายมากขึ้นได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่างๆมากขึ้น			
3. การมีแหล่งน้ำเพื่อการทำเกษตรในพื้นที่มากขึ้น			
4. มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมีซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกร			
5. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เกษตรเพิ่มขึ้นในพื้นที่			
6. เกิดการรวมกลุ่มและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่			
7. เกษตรกรมีความรู้ด้าน การปลูกพืชระบบ GAP			
8. ลดปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิตผักและผลไม้			
9. มีตลาดสินค้าเกษตรกว้างขวางมากขึ้นผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกซื้อหลากหลาย			
10. มีการทำเกษตรในระบบอนุรักษ์มากขึ้น			
11. ลดปัญหาการว่างงานในพื้นที่เกิดการผลิตในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)			
12. อื่นๆ ระบุ			

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อโครงการและกิจกรรมการส่งเสริมปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่มีคำว่าถูกถ้าคิดว่าข้อความนั้นถูกต้องและถ้าคิดว่าข้อความนั้นไม่ถูกต้องให้ทำเครื่องหมาย ✗ ในช่องว่างที่มีคำว่าผิด

ข้อความ	ถูก	ผิด
1. การปลูกพืชผักและผลไม้ระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) คือการปลูกพืชให้ปลอดภัยจากสารเคมีทางการเกษตร		
2. การให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี		
3. สารเคมีทางการเกษตรชนิดต่างๆสามารถนำมาใช้ในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีของเกษตรกรได้		
4. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีสามารถดำเนินการร่วมกันกับกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ได้		
5. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นเพียงการปลูกพืชทดสอบสาริตเท่านั้นไม่สามารถใช้ประโยชน์จริงได้		
6. การปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีมีกิจกรรมต่างๆ เหมือนกับการปลูกพืชทั่วไปแต่ไม่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตร		
7. การปฏิบัติดูแลรักษาพืชผักและไม้ผลในระหว่างการเจริญเติบโตในระบบการเพาะปลูกที่ดีควรมีการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอย่างเคร่งครัด		
8. การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีถือเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำไม่ให้ปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร		
9. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะไม่ใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเลย		
10. กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นบทบาทที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องดำเนินการให้เกษตรกรทั้งหมด		
11. กิจกรรมการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี คือ การทำให้เกิดความสมดุลของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม		
12. การผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะส่งผลดีแก่ผู้ปลูก ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม		

<p>13. โครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็น โครงการตาม แผนนโยบายของโครงการหลวง</p> <p>14. การขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทางการเกษตรสามารถช่วยแก้ไข ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในฤดูแล้ง ได้ดีวิธีหนึ่ง</p> <p>15. เกษตรกรสามารถทำการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีได้โดยไม่ ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ</p> <p>16. การรวมกลุ่มในการสร้างตราสินค้าเกษตรเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต และถือเป็นสิ่งสำคัญในการค้าปัจจุบัน</p> <p>17. การกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีโดยการ ใช้สารเคมีเป็นวิธีการที่ดีที่สุด</p> <p>18. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะช่วยลดปัญหาการปนเปื้อน สารเคมีในผลผลิตทางการเกษตรได้</p> <p>19. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีเป็นวิธีการหนึ่งของการ พัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนตามนโยบายของโครงการหลวง</p> <p>20. การส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีจะทำให้เกษตรกร มีแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น</p> <p>21. อื่นๆระบุ.....</p>		
---	--	--

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในส่งเสริม กิจกรรมการปลูกพืชผักและไม้
ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)

มีส่วนร่วมมาก	(มากกว่า 5ครั้ง/ปี)
มีส่วนร่วมปานกลาง	(3-4 ครั้ง/ปี)
มีส่วนร่วมน้อย	(1-2 ครั้ง/ปี)
ไม่มีส่วนร่วม	(ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วม)

1. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการปรึกษาหารือในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้ มีมากน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐหรือเอกชนในการวางแผนโครงการกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ก่อนดำเนินโครงการ				
2. ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม การจัดเวทีร่วมกับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)				
3. ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐบาล หรือเอกชนในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ก่อนดำเนินการ ระหว่างและหลังดำเนินการโครงการ				
4. ได้เข้าร่วมวางแผนการผลิตพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดีในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการหลวงและเกษตรอำเภอจังหวัดลำพูน รวมทั้งในพื้นที่บริวารใกล้เคียง				
5. ได้เข้าร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ตำบล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนในการให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจเกี่ยวกับการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP)				

2. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้มีอย่างน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการจัดทำโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในที่ประชุมของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชน				
2. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตต่างๆในกิจกรรมการปลูกในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับโครงการหลวง รวมทั้งหน่วยงานองค์กรของรัฐหรือเอกชนจัดขึ้นในชุมชน				
3. ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ ภาครัฐ เอกชนหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ				
4. ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆในการผลิตพืชเศรษฐกิจต่างๆในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในเงื่อนไขการผลิตที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ทางการตลาด				
5. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการทำการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง เกษตรอำเภอ ภาคเอกชน และพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ				

3. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการประสานงานในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้มีอย่างน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกรที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในโครงการการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่				
2. ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการหลวง ของรัฐหรือเอกชน เกษตรกร ประชาชน และองค์กรเอกชนในการทำกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่				
3. ได้มีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับโครงการหลวง สำนักงานงานเกษตรรวมทั้งหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนอื่นๆในถ่ายทอดความรู้และการขอความรู้เกี่ยวกับโครงการ กิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี(GAP) เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป				
4. ได้มีส่วนร่วมในการประสานงาน ร่วมมือกับโครงการหลวง สำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อให้ความร่วมมือสนับสนุน การร่วมเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) และกิจกรรมเกษตรอื่นๆ				
5. ได้มีส่วนร่วมในการร่วมมือกับหน่วยงานด้านการเกษตรของโครงการหลวง อื่นๆในการเสนอ ขอบประมาณ และสินเชื่อในการปลูกพืชในระบบ GAP และกิจกรรมเกษตรอื่นๆในพื้นที่				

4. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้ไม่มีมากน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี เช่น การเตรียมพื้นที่ การปฏิบัติดูแลรักษาในแปลงผลิตตามคำแนะนำอย่างเข้มงวดตามโปรแกรมการผลิตตลอดฤดูกาลผลิตในรอบปีที่ผ่านมา				
2. ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเรื่องการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค				
3. ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และโครงการหลวงเกี่ยวกับการใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่				
4. ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพดินและน้ำในกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่				
5. ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุน แรงงานและปัจจัยการผลิตต่างๆเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) โดยใช้ทุนส่วนตัว				

5. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการดูแลรักษาในการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้นี้มีมากน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ได้มีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดีช่วยกันรักษาโครงสร้างพื้นฐาน โรงคัดผลผลิต สิ่งก่อสร้าง ถนน ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรที่เป็นของส่วนรวมจากการสนับสนุนของโครงการหลวง หน่วยงานรัฐหรือเอกชน				
2. ได้มีส่วนร่วมในการนำตัวอย่างดินและน้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพดินน้ำ ธาตุอาหารในดินและคุณภาพของน้ำที่เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยการนำส่งตัวอย่างดิน น้ำและผลผลิตพืชให้หน่วยงานต่างๆตรวจสอบตามวัตถุประสงค์				
3. ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรเช่นรวมกับพัฒนาที่ดินในการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรในกลุ่มรับรู้และดูแลรักษาทรัพยากรทางการเกษตรในพื้นที่เช่น การอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น				
4. ได้มีส่วนร่วมในประชาสัมพันธ์ รณรงค์ให้เกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริมของโครงการหลวงสำนักงานเกษตรอำเภอใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย ฯลฯ				
5. ได้มีส่วนร่วมในการเสนอ วางกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับการจำหน่ายพืชผลทางการเกษตรระบบการผลิตพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวง เจ้าหน้าที่รัฐหรือเอกชน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรทางการเกษตรที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมในรอบปีที่ผ่านมา				

6. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้มีอย่างน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. การเข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับโครงการหลวงหน่วยงานรัฐหรือเอกชนทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงที่ไม่เข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี				
2. การเข้าร่วมโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของโครงการหลวง หน่วยงานรัฐหรือเอกชนทำให้กลุ่มเกษตรกรและชุมชนได้มีตลาดสินค้าเกษตรปลอดสารพิษกว้างขวางมากขึ้นจากที่ผ่านมา				
3. การปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) มีส่วนทำให้ชุมชนได้มีแหล่งทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลายและสามารถรักษาไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ในอนาคตได้				
4. การปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทำให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรปลอดสารพิษและมีอำนาจในการต่อรองด้านการตลาดและสามารถลดความเสี่ยงในการผลิตทางการเกษตรได้อีกทางหนึ่ง				
5. การเข้าร่วมกิจกรรมในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ของเกษตรกรกับโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิต การปฏิบัติดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวพืชปลูกในระบบการเพาะปลูกที่ดีมากขึ้น				

7. กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลในการส่งเสริมการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในเขตพื้นที่ชุมชนของท่านต่อไปนี้มีมากน้อยเพียงใด

กิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการทำโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เช่น ปัญหาการผลิต สารพิษตกค้างจากการลักลอบใช้ของเกษตรกรบางราย รวมทั้งด้านการตลาด ฯลฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร				
2. ได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) หรือบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับ การกระทำผิดระเบียบ ข้อบังคับในการทำ การเกษตรในระบบการเพาะปลูกที่ดี				
3. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดฝึกอบรม และ คู่มือที่เกี่ยวข้องกับการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและผู้เกี่ยวข้อง				
4. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินคุณภาพของดินและน้ำในพื้นที่ปลูกผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) เช่น การส่งตัวอย่าง ให้และรับข้อมูล ร่วมประชุม ตรวจสอบผลวิเคราะห์ในพื้นที่ ส่งเสริมร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้ที่เกี่ยวข้อง				
5. ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในผลสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานในพื้นที่ส่งเสริมโครงการหลวง				

ตอนที่ 4 ปัญหาในการเข้าไปมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) หรือโครงการพัฒนาการเกษตรของโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1. ในขณะที่ท่านคิดว่าอะไรที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการปลูกพืชผักและไม้ผลในระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) หรือโครงการพัฒนาการเกษตรของโครงการหลวง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ในอนาคตท่านคาดหวังอะไรบ้างที่เกี่ยวกับ การเข้าไปมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อโครงการพัฒนาต่างๆของโครงการหลวง หรือ หน่วยงานพัฒนาในพื้นที่หรือชุมชนของท่าน

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....

3. ท่านต้องการให้โครงการหลวง รัฐบาล หรือ หน่วยงานพัฒนาช่วยเหลือชนบทหรือชุมชนของ
ท่านในเรื่องใดบ้าง

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ความเป็นมา

หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม เป็นหมู่บ้านชาวเขาขนาดใหญ่ มีชาวพื้นเมืองอาศัยอยู่บ้าง มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงผู้เคร่งครัดในการถือปฏิบัติมั่งสวัริติ และเคารพสักการะหลวงปู่ครูบาชัยยะวงษาพัฒนา ซึ่งได้มาจำพรรษาที่วัดพระบาทห้วยต้มอพยพมาจากจังหวัดตาก เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน มาอยู่ ณ หมู่บ้านแห่งนี้

พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเยี่ยมราษฎรบ้านพระบาทห้วยต้ม ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรชาวเขา ทรงมีพระราชดำรัสว่า “หมู่บ้านแห่งนี้ประสบพื้นที่ขาดแคลนที่ทำกิน มีข้าวไม่พอบริโภคทุกปี ชาวบ้านเป็นโรคขาดอาหาร โดยเฉพาะเด็ก และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงได้อพยพมาอยู่ร่วมกันเช่นนี้เป็นผลดีในการลดการหักล้างทำลายป่าลดพื้นที่ปลูกฝิ่นทางอ้อม จะได้ไม่ไปรับจ้างปลูกฝิ่นให้ชาวเขาเผ่าอื่นอีกด้วย” ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้รับหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม และหมู่บ้านผาลาดให้เป็นหมู่บ้านบริวารอยู่ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวง

1.2 สถานที่ตั้ง

ที่ตั้งศูนย์	บ้านหนองปู หมู่ที่ 9 ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน
ภูมิประเทศ	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีบางส่วนเป็นเนินเตี้ยๆ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 500-700 เมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชัน 2-8 เปอร์เซ็นต์ มีห้วยแม่ปูไหลผ่านทางทิศเหนือ ห้วยแม่หละไหลผ่านทางทิศตะวันออก ห้วยแม่ลองไหลผ่านทางทิศใต้ของพื้นที่
ภูมิอากาศ	อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 39.28 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 9.00 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนตลอดปี 821.50 มิลลิเมตร

1.3 ข้อมูลประชากร

หมู่บ้าน	11 หมู่บ้าน คือ บ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ 8 บ้านหนองปู หมู่ที่ 9 บ้านหนองบอน หมู่ที่ 11 บ้านเด่นขางมูลหมู่ หมู่ที่ 12 บ้านหนองนา หมู่ที่ 13 บ้านเด่นทรายมูล หมู่ที่ 14 บ้านแม่หละ หมู่ที่ 17 บ้านหนองเกียง หมู่ที่ 18 บ้านศรีเวียงชัย หมู่ที่ 21 บ้านชัยยะวงษา หมู่ที่ 22 และบ้านพระบาทพัฒนา หมู่ที่ 23
ประชากร	รวม 1,601 ครัวเรือน จำนวน 15,422 คน
ชนเผ่า	กะเหรี่ยง
ศาสนา	พุทธ

2. ผลการดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ บนฐานความรู้ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้ดำเนินผลิตปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร เน้นการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง การพัฒนาเครือข่ายชุมชน รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ตลอดจนการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง การพัฒนาเครือข่ายชุมชน รวมทั้งการบริหารจัดการ ตลอดจนร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบหมู่บ้านสีลห้า และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรในการเพาะปลูกพืชผักภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย เพื่อให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีรายได้มากขึ้น โดยมีนักวิชาการจากส่วนกลางทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ และถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการไปสู่เจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เพื่อถ่ายทอดสู่เกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบ โดยมีผลการปฏิบัติงานสรุปได้ ดังนี้

2.1 การพัฒนาอาชีพสู่ฐานความรู้

1) งานทดสอบสาธิตเทคโนโลยี

มีการจัดทำแปลงทดสอบสาธิตปลูกพืชรวม 4 ชนิด 4 พันธุ์ พื้นที่ทดสอบสาธิต 25 ไร่ จำนวน 2 แปลง โดยปลูกภายใต้โรงเรือนจำนวน 5 โรงเรือน

(1) การปลูกพืช

ชนิดพืชที่ปลูก	จำนวน			
	ชนิด	แปลง	โรงเรือน	พื้นที่ปลูก (ไร่)
1. พืชผัก	1	1	4	23 ไร่ 4 โรงเรือน
2. ไม้ผล	2	1	-	2
3. ไม้ดอก	-	-	-	-
4. เห็ด	1	-	1	1 โรงเรือน
รวม	4	2	5	25 ไร่ 5 โรงเรือน

2) งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

(1) การเกษตร

เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม สามารถปลูกพืชชนิดต่างๆ จากการอาศัยฐานความรู้ที่เหมาะสม ได้แก่ พืชผัก ไม้ผล พืชไร่ และพืชอื่นๆ จำนวน 15 ชนิด เกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ 163 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกพืชรวม 194 ไร่ 25 โรงเรือน

การประกอบอาชีพ	จำนวน (ชนิด)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	จำนวน เกษตรกร	ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัม)	รายได้ (บาท)
1. พืชผัก	8	75 ไร่ 25 โรงเรือน	60	95,611.30	2,385,616.50
2. ไม้ผล	5	85	85	30,793.50	980,105.50
3. พืชไร่	2	34	18	6,091	88,965.00
รวม	15	194 ไร่ 25 โรงเรือน	163	123,465.80	3,454,687.00

- ผลการรายงานมอบผลผลิตของผักของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ในการจำหน่ายผ่านตลาดโครงการหลวง ด้านปริมาณและคุณภาพเทียบกับแผนการผลิตรายเดือน ผลเป็นร้อยละ 94 และร้อยละ 76 ตามลำดับ

- ผลการส่งมอบผลผลิตอื่นๆ ได้แก่ ไม้ผล เห็ด พืชไร่ ด้านปริมาณและคุณภาพ เทียบเท่ากับแผนการผลิตหรือ ประมาณการรายเดือน ผลเป็นร้อยละ 90 และร้อยละ 60 ตามลำดับ

(2) มาตรฐานคุณภาพอาหารปลอดภัย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผลผลิตของเกษตรกร โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดต่างๆ ภายใต้อาหารปลอดภัยดังนี้

มาตรฐานการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ประกอบด้วย

การปลูกพืชผักจำนวน 5 ชนิด พื้นที่ปลูก 59 ไร่

การปลูกไม้ผลจำนวน 5 ชนิด พื้นที่ปลูก 85 ไร่

การปลูกพืชอื่นๆ จำนวน 3 ชนิด พื้นที่ปลูก 34 ไร่

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ตามมาตรฐานกรมวิชาการเกษตร ประกอบด้วย พืชผัก 11 ราย พื้นที่ปลูก 16 ไร่ 17 ไร่

นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลของเกษตรกร และระบบการจัดการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติในการควบคุมคุณภาพสินค้าเกษตรให้อยู่ภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย โดยความร่วมมือกับสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน โครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน ประกอบด้วย

รายการ	กิจกรรมที่ศูนย์ฯ ได้ดำเนินงาน	จำนวนเกษตรกร
1. ระบบทะเบียนเกษตรกร	สมัครขึ้นทะเบียนเกษตรกรประจำปี	145
2. ระบบRFID (การตรวจสอบย้อนกลับ)	ใช้ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ	145
3. การตรวจตัวอย่างดินและน้ำ	ส่งตัวอย่างดินและน้ำตรวจวิเคราะห์	60
4. การประกวดแปลงปลูกเกษตรกร		
1) พืชผัก	ส่งประกวดแปลงเกษตรกร 3 ราย	2
2) ไม้ผล		

(3) อาชีพนอกภาคการเกษตร

(3.1) งานหัตถกรรม ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้มได้ดำเนินการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้การปั้นฟุ และอนุรักษ์งานหัตถกรรมของชุมชนเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สำหรับการใช้จ่ายประโยชน์ในครัวเรือนและการจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริม ประกอบด้วย

งานกิจกรรม	จำนวน เกษตรกร	ผ่านมูลนิธิฯ		ไม่ผ่านมูลนิธิฯ		รวม	
		จำนวน ชิ้นงาน	รายได้ (บาท)	จำนวน ชิ้นงาน	รายได้ (บาท)	จำนวน ชิ้นงาน	รายได้ (บาท)
1. ผ้าทอ	149	1,266	380,000.00	3,870	1,142,115.00	5,073	1,522,115.00
2. เครื่องเงิน	372	818	245,630.00	3,667	1,100,263.00	44,85	11,35,893.00
รวม	566	2,084	625,630.00	7,474	24,2378.00	9,558	2,868,00.00

ข้อมูลปี พ.ศ.2558

(3.2) งานท่องเที่ยวโครงการหลวง ประกอบด้วย การส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของชุมชน ในกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมรองรับคณະนั้กท่องเที่ยว รวมถึงการ สนับสนุนกลุ่มชุมชนด้านการแสดงอังกะลุง

การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว มีการสนับสนุนให้ชุมชนยกระดับการให้บริการด้านเข้าสู่ มาตรฐานด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ มาตรฐานโฮมสเตย์ โดยชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน 10 ราย รวมถึงสนับสนุนการขอรับรองมาตรฐาน Clean Food Taste ร้านอาหารในชุมชน ได้รับการรับรอง 20 ราย นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ได้รับการรับรอง มาตรฐานการท่องเที่ยวด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยได้รับรางวัลกนิรจากการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดจำหน่ายสินค้าในชุมชน (ตลาดชุมชน) จำนวน 1 แห่ง โดยมีเกษตรกรที่มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว จำนวน 28 ราย มีจำนวนนักท่องเที่ยว 15,436 ราย ทำให้มีชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว คิดเป็นมูลค่า 482,350.00 บาท

2.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนและชุมชน

1) พัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด ในพื้นที่ ศูนย์ฯ จำนวน 1 เครื่องข่าย 11 ชุมชน มีสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม 500 คน ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

(1) จัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันชุมชนจากยาเสพติด จำนวน 2 ครั้ง จำนวนผู้อบรม 200 คน

(2) กิจกรรมเฝ้าระวังชุมชนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด จำนวน 11 หมู่บ้าน

ปีงบประมาณ 2558 มีชุมชนได้รับการรับรองเป็นหมู่บ้านปลอดภัยจากยาเสพติดจาก กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ชุมชน บ้านพระห้วยต้ม หมู่ 8 ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน โดย ได้รับรางวัล กองทุนแม่ของแผ่นดิน

2) พัฒนาและส่งเสริมด้านสาธารณสุขให้แก่ชุมชนชาวเขา ร่วมกับประชาชนอาสา และ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการให้บริการทางการแพทย์และส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่ชุมชนชาวเขา 383 คน และบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ครอบครัวชาวไทยภูเขา 150 ครอบครัว รวมทั้ง เสริมสร้างความรู้และการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพที่ดี จำนวน 2 ครั้ง รวม 340 คน

3) ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาและสังคม ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

(1) การสนับสนุนทุนให้แก่เด็กเล็กในพื้นที่โครงการหลวงที่ขาดโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 คน

(2) การสนับสนุนการเรียนรู้โครงการหลวงในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 3 แห่ง มีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์สื่อวีดิทัศน์มูลนิธิโครงการหลวง ศึกษา ดูงานพืชผักอาหารปลอดภัย และ โครงการเกษตรปลอดภัยในโรงเรียน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(3) ร่วมกับการทางพิเศษแห่งประเทศไทย มอบรถจักรยานสำหรับนักเรียนในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 3 แห่ง จำนวน 90 คัน

(4) อบรมเยาวชนในหลักสูตรการพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ เยาวชนที่เข้ารับการ อบรม จำนวน 32 คน และจัดส่งเยาวชนไปเข้าร่วมสัมมนาเครือข่ายเยาวชนบนพื้นที่สูงจำนวน 46 คน

(5) อบรมให้ความรู้ในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของประชาชนชาวเขา 2 ครั้ง มี ผู้เข้าร่วมจำนวน 340 คน

4) ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

(1) ส่งเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงานของสหกรณ์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 1 แห่ง มีสมาชิกราว 300 คน โดยสหกรณ์โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม จำกัด ได้รับการมาตรฐานจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ อยู่ในระดับดี และมีการชำระหนี้สินคืน 100 เปอร์เซ็นต์

(2) พัฒนาคนในชุมชนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งการฝึกอบรมทักษะการวางแผนพึ่งพาตนเองให้กับเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 6 หมู่บ้าน 158 ครัวเรือน รวมเกษตรกร จำนวน 566 คน

(3) ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาครัวเรือนและชุมชน โดยการสนับสนุนการดูแลสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านสะอาด (ผลผลิตสะอาด หมู่บ้านสะอาด สิ่งแวดล้อมสะอาด) ในพื้นที่ศูนย์ฯ จำนวน 1 ครั้ง มีเกษตรกรเข้าร่วม 255 ราย

(4) สนับสนุนกิจกรรมการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองของกลุ่มต่างๆ จำนวน 4 กลุ่ม มีสมาชิก จำนวน 3,355 คน แบ่งออกเป็น

ชื่อกลุ่ม	จำนวนกลุ่ม	จำนวนชุมชน/หมู่บ้าน	จำนวนสมาชิก
1.กลุ่มสหกรณ์	1	11	696
2.กลุ่มเยาวชน	1	11	588
3.กลุ่มสตรีแม่บ้าน	1	11	349
4.กลุ่มฟื้นฟูและอนุรักษ์ฯ	1	11	122
รวม	4	11	1,755

2.3 การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์ธรรมชาติมีจำนวน 4 กิจกรรม คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมด 98 ไร่ จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ 1,777 ราย

ชื่อกิจกรรม	พื้นที่ (ไร่/ตรม.)	จำนวนต้น	จำนวนเกษตรกร(ราย)
1. ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ			
1) ผลิตปุ๋ยหมัก	52	155 ต้น	300
2) ผลิตปุ๋ยชีวภาพ	20	3,000 ลิตร	29
3) ผลิตปุ๋ยสด	10		20
2. ปลุกป่าชาวบ้าน			
1) ปลุกใหม่	12.5 ไร่	5,000	8
2) ดูแลรักษาแปลงเดิม	10 ไร่	10,200 ต้น	4
3 ปลุกป่าต้นน้ำลำธาร			
1) ปลุกใหม่	75 ไร่	7,200 ต้น	430 ราย
2) ดูแลรักษาแปลงเดิม	92 ไร่	10,200 ต้น	620 ราย
4. การป้องกันไฟฟ้า			
1) ทำแนวป้องกันไฟฟ้า	12 กิโลเมตร	-	120 ราย
รวม	271.5 ไร่ 12 กิโลเมตร	24,400 ต้น	1,531 ราย

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการรณรงค์เพื่อลดการใช้สารเคมีและเฝ้าระวังการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้ และเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม ให้แก่หมอพืชและเจ้าหน้าที่วิเคราะห์สารตกค้าง จำนวน 4 คน และรณรงค์เพื่อลดใช้สารเคมี และเฝ้าระวังการปนเปื้อนมลพิษในเกษตรกร โดยร่วมกับ องค์กรบริหารส่วนตำบลนาทราย และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพพระบาทห้วยต้ม ตรวจหาสารพิษตกค้างในเกษตรกร และประชาชน จำนวน 563 คน รวมผู้ได้รับบริการจำนวน 567 คน

2.4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

1) งานพัฒนาและบำรุงรักษาปัจจัยพื้นฐาน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย สำนักงานชลประทานลำพูน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมพัฒนาที่ดิน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา และบำรุงรักษาปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย

ประเภท	กิจกรรม (แห่ง)	ร่วมกับหน่วยงาน
1.แหล่งน้ำ	1) ก่อสร้างระบบชลประทานและระบบส่งน้ำ 1 แห่ง 2) อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ 2 แห่ง 3) ปรับปรุงซ่อมแซมแหล่งน้ำ 3 แห่ง 4) จัดหาน้ำและระบบประปาบาดาล 1 แห่ง	1) กรมชลประทาน 2) กรมชลประทาน 3) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล 4) กรมพัฒนาที่ดิน
2. ไฟฟ้า	1) ปรับปรุงระบบสายส่งไฟฟ้า 1 แห่ง (ในพื้นที่หมู่บ้านศรีเวียงชัย) 2) ปรับปรุงระบบไฟฟ้าภายในศูนย์ 1 แห่ง	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อบต. นาทราย
3. ถนน/เส้นทางลำเลียง	2 สายทาง ระยะ 13 กิโลเมตร	อบต. นาทราย
4. สิ่งก่อสร้างต่างๆ	1) โรงจอดรถ 1 หลัง ขนาด 5 x 15 เมตร 2) ปรับปรุงบ้านพักรับรองศูนย์ 1 หลัง	มูลนิธิโครงการหลวง

2) งานอำนวยการและงานพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรของศูนย์ฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ

ประกอบด้วย

กิจกรรม	ชื่อหลักสูตร	จำนวน (คน)	จำนวน (วัน)
1. การศึกษาดูงาน	1) ศึกษาดูงานการใช้พลังงานทดแทน	10	2
	2) สัมมนาและศึกษาดูงานส่งเสริมผัก และสมุนไพร	1	5
2. การฝึกอบรม	1) อบรมแนวทางการตรวจประเมินภายใน ภายใต้มาตรฐาน GAP พืชผัก	1	1
	2) อบรมการวินิจฉัยศัตรูพืชและการใช้สารชีวภัณฑ์อย่างถูกต้อง	2	1
	3) อบรมเรื่องเทคนิคการใช้สารกำจัดศัตรูพืช	2	1
	4) อบรมเรื่อง Management System of Passion fruit Virus-free Mother plants		
	5) อบรมเตรียมความพร้อมการใช้งานระบบ ERP-SAP		
รวม		16	10

3) งานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ระบบ IT)

- ติดตั้งระบบ อินเทอร์เน็ต เพื่อรับรองระบบRFID และระบบ ERP ผลการใช้งานทำให้ลดเวลา สะดวก และมีข้อมูลที่ย้อนหลังชัดเจน รวมทั้งอบรมเจ้าหน้าที่ยังไม่ชำนาญการใช้งาน 1 ครั้ง

3. สรุป

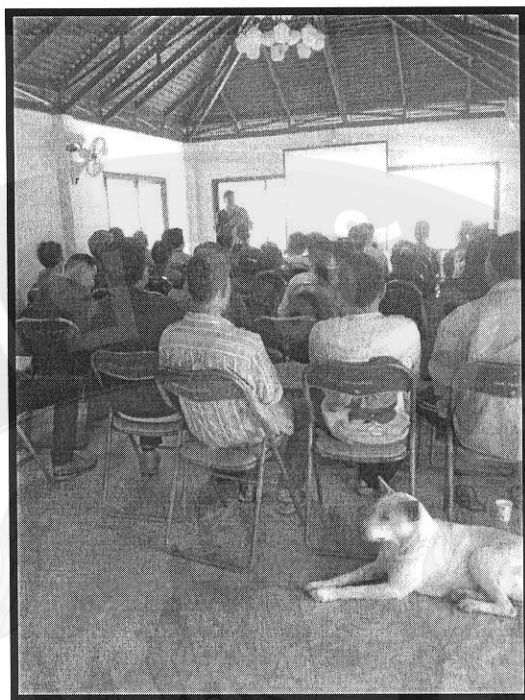
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและบางส่วนเป็นเนินเตี้ย มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 500-700 เมตร สภาพพื้นที่ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และแหล่งน้ำมีน้อย ดังนั้นศูนย์ฯ จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานปัญหาในพื้นที่คือเป็นต้นแบบศูนย์เรียนรู้ในการแก้ปัญหาแห้งแล้งและดินเสื่อมโทรมอย่างยั่งยืน โดยมีการพัฒนาอย่างสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในปี 2558 ศูนย์ฯ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกร ทำปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น จำนวน 155 ตัน มีเกษตรกรเข้าร่วมอบรมและรณรงค์การผลิตปุ๋ยหมักโดยมีเกษตรกรและผู้สนใจเข้าร่วม 300 ราย และตั้งกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ย

หมักและปลูกผักอินทรีย์ ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์ 1 กลุ่ม สมาชิก 11 ครอบครัว ผลิตปุ๋ยหมักใช้
ในการปลูกผักอินทรีย์ในระบบโรงเรือนไม้ไผ่ได้ 60 ต้น และมีเกษตรกร และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา
เรียนรู้ในแปลงสาธิต จำนวน 762 คน ส่งเสริมพัฒนาอาชีพจากฐานความรู้ ด้านการปลูกพืช ผัก
GAP ผักอินทรีย์ เน้นการเพิ่มปริมาณการปลูกและเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งการปลูกผักในระบบ
โรงเรือนไม้ไผ่และ การใช้ระบบน้ำหยดในการผลิต ไม้ผล เน้นการพัฒนาคุณภาพมะม่วงนวลคำ
R2E2 และเพิ่มการส่งเสริม เสาวรสหวาน รวมทั้งการเพิ่มการส่งเสริมพืชไร่ เช่น งานดำ ถั่วขาว และ
การส่งเสริมการปลูกข้าวหน้าน้ำน้อย การคัดพันธุ์ข้าวท้องถิ่น เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคในชุมชน
แผนการพัฒนาชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน รวมทั้งพัฒนาสินค้าที่ระลึกได้รับรองมาตรฐานสินค้า

ภาคผนวก ค

ภาพผนวกกิจกรรม

รูปที่ 1 การจัดประชุมเพื่อพบปะและปรึกษาหารือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

รูปที่ 2 การจัดประชุมเพื่อพบปะและปรึกษาหารือระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

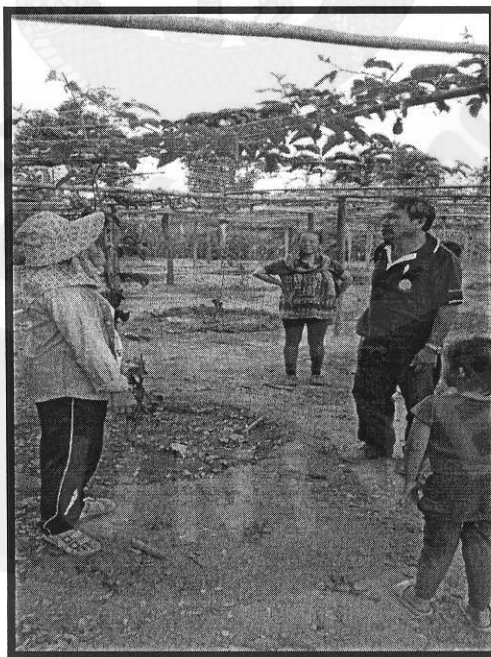
รูปที่ 3 การจัดประชุม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตพืชผัก

รูปที่ 4 การจัดประชุม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตไม้ผล

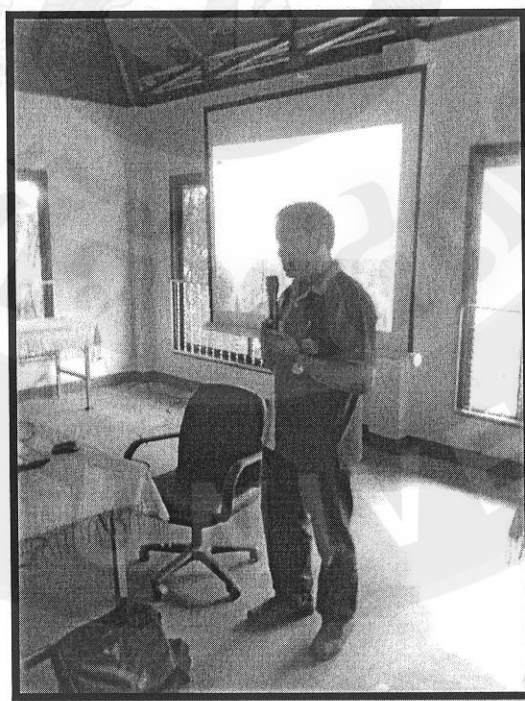
รูปที่ 5 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตัดสินใจร่วมกันระหว่างหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ และกลุ่มเกษตรกรในการนำแผนไปปฏิบัติ

รูปที่ 6 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผลติดตามงานร่วมกับเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล

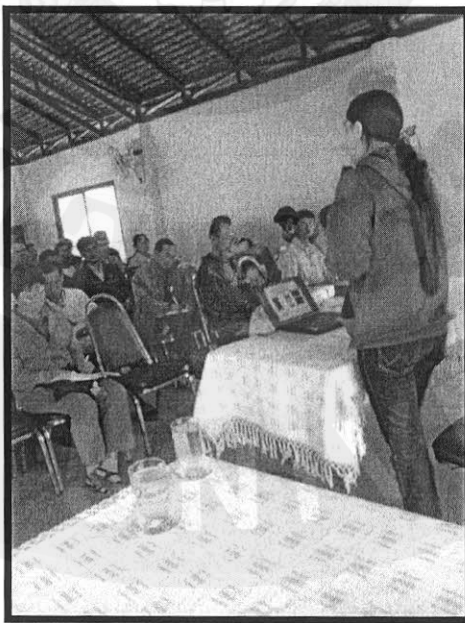
รูปที่ 7 วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่อง GAP พืชผักโครงการหลวง

รูปที่ 8 วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่อง GAP ไม้ผลโครงการหลวง

รูปที่ 10 วิทยากรให้คำปรึกษาเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุม

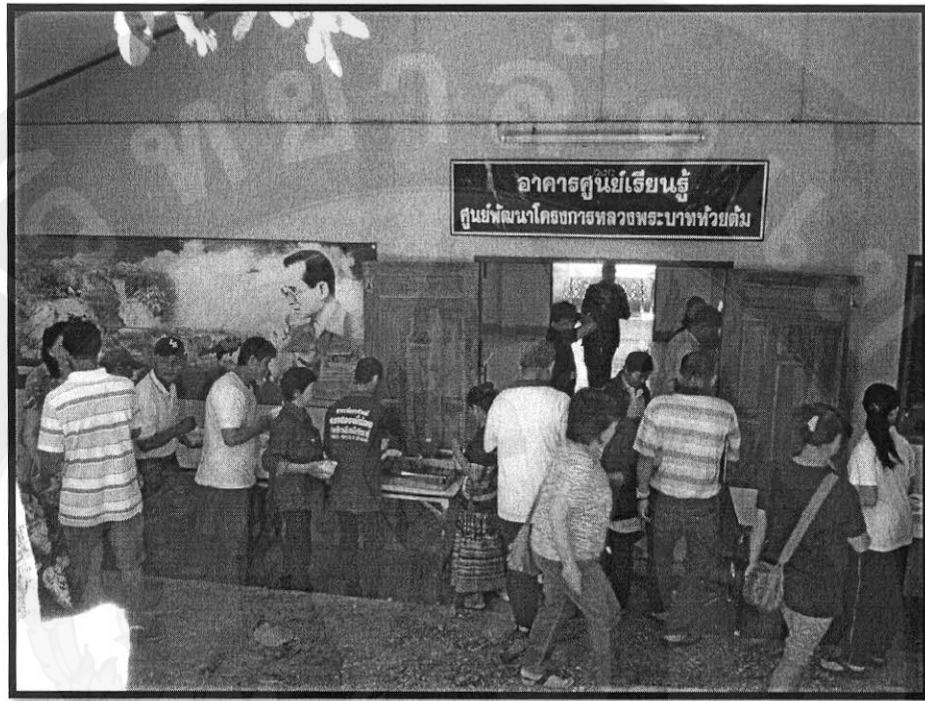
รูปที่ 11 วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่อง การอารักขาพืชในระบบ GAP พืชผักและไม้ผล

รูปที่ 12 เกษตรกรผู้เข้าอบรมรับประทานอาหารกลางวัน

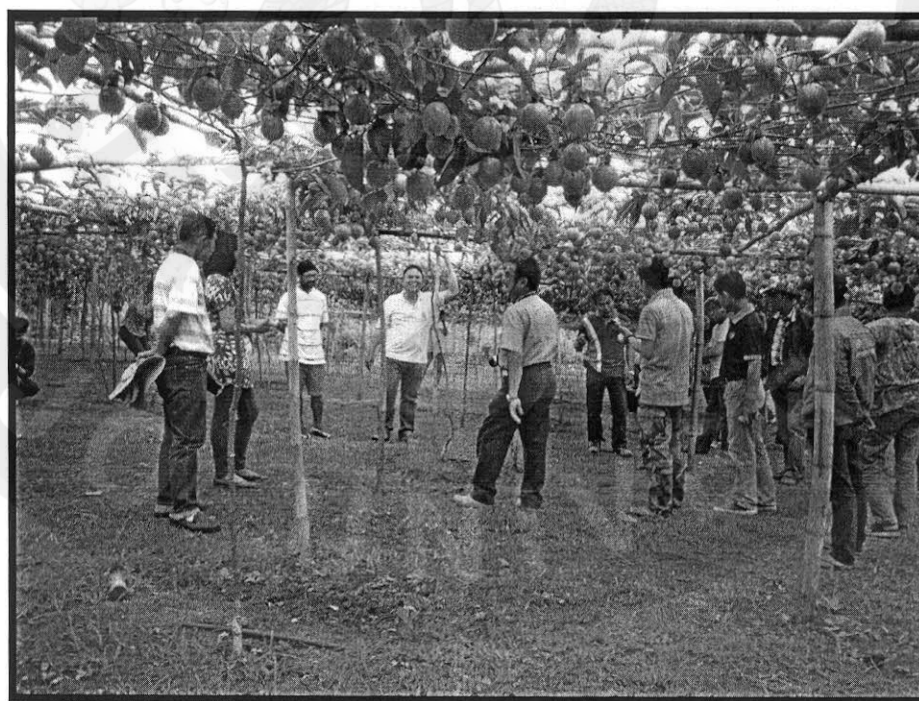
รูปที่ 13 เกษตรกรผู้เข้าอบรมรับประทานอาหารกลางวัน

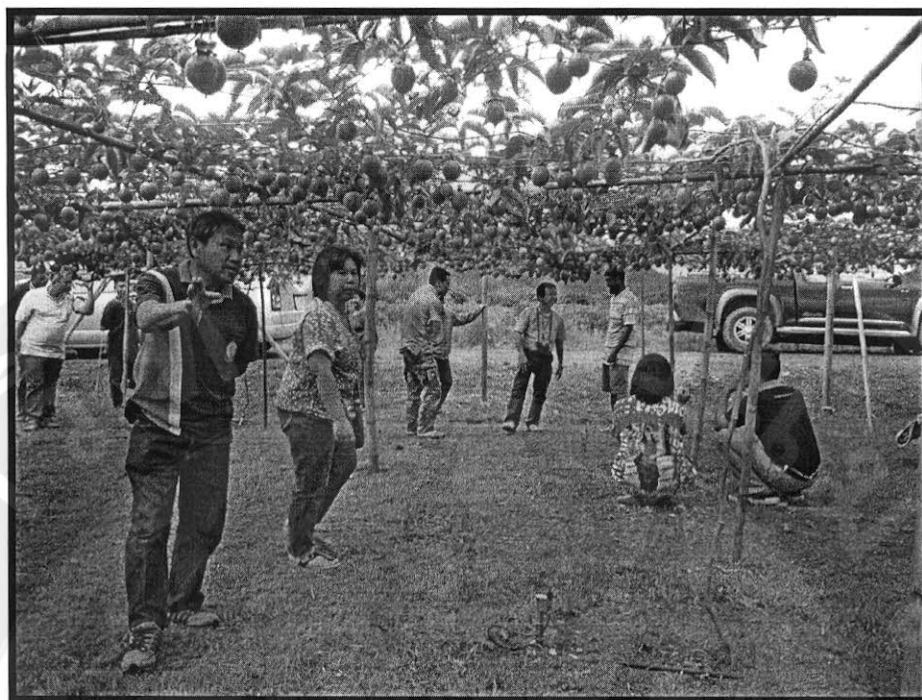
รูปที่ 14 กิจกรรมการลงทะเลเบียนในโครงการฝึกอบรม

รูปที่ 15 เกษตรกรศึกษาดูงานการปลูกไม้ผล

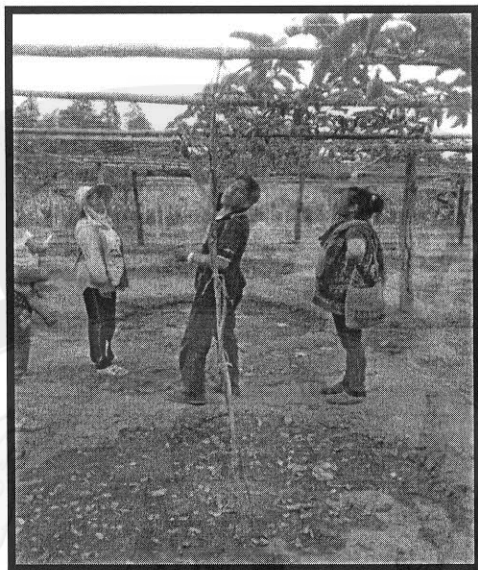
รูปที่ 16 เจ้าหน้าที่และเกษตรกรฟังคำบรรยายการปลูกไม้ผล (GAP) จากเจ้าของสวนตัวอย่าง

รูปที่ 17 เกษตรกรศึกษาดูงานการปลูกไม้ผลนอกสถานที่ (สวนไม้ผล GAP ตัวอย่าง)

รูปที่ 18 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล
ภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี

รูปที่ 19 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมติดตามและประเมินผลโครงการส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผล
ภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี

รูปที่ 20 เกษตรกรผู้ปลูกไม้ผล